

Gestaltungs-PM
Detaljplan Danderyds sjukhus

Granskningshandling 26-02-25
Diarienummer MSN 2023/138

Gestaltungs-PM Detaljplan Danderyds sjukhus, granskningshandling 26-02-25

Diarienummer

MSN 2023/138

Framarbetad av

Referensgrupp Danderyds kommun

Ebba Östman, planarkitekt
Frida Helander, planarkitekt
Staffan Lind, översiktsplanerare
Jamal Esfahani, stadsarkitekt
Jonas Bark, planchef

Referensgrupp Locum

Anna Strömdahl, fastighetsstrateg, Regionens
huvudprojektledare för Detaljplanen
Vicky Lau, projektchef
Linda Boyle, projektledare

Konsulter

&Rundquist

Henrik Rundquist, arkitekt
Delia Moldoveanu, arkitekt
Johanna Hellström, arkitekt
Hermine Hedreul, arkitekt
Martin Gabrielsson, arkitekt

Fotografier

Erik Somnäs för Danderyds kommun
Locum
&Rundquist
Tyréns

Omslag: Vy mot öster, Danderyds sjukhus, foto: Erik Somnäs

Illustrationer

&Rundquist

Innehållsförteckning

Bakgrund	4
Syfte	5
Sammanfattning	6
1. Vision och mål	8
Hållbar och högkvalitativ vårdmiljö	9
2. Sjukhusområdet idag	10
2.1 Stadsbild	12
2.2 Historisk utveckling	14
2.3 Bebyggelsestrukturen	16
2.4 Angöring- och parkeringsytan	20
2.5 Sjukhusparken	21
2.6 Vårdens behov	22
3. Gestaltungsprinciper	26
3.1 Arkitektonisk idé	27
3.2 Stadsbild	30
3.3 Bebyggelsestrukturen	34
3.4 Norra delen	44
3.5 Entrézonen	46
3.6 Sjukhusparken	52
3.7 Sjukhusgatorna	58

Bakgrund

DANDERYDS SJUKHUS är ett av de större akutsjukhusen i Sverige och norra Europas största förlossningssjukhus. Sjukhuset ligger i sydvästra Danderyd strax söder om Mörby centrum och Kevinge strand. Här bedrivs specialiserad akut och planerad sjukvård av hög kvalitet.

Sjukhuset bedöms av Region Stockholm som mycket viktigt även i framtiden. Region Stockholm ansvarar för hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, och regional utveckling i Stockholms län. Inom hälso- och sjukvården ska regionen ansvara för att invånarna får den vård de behöver. Locum förvaltar, utvecklar och bygger vårdfastigheter och är en del av Region Stockholm.

Som utgångspunkt och grund för arbetet med detaljplanen ligger den fastighetsutvecklingsplan som Region Stockholm, genom Locum AB, tagit fram och som fastställdes år 2021. Syftet med fastighetsutvecklingsplaner är att säkerställa den långsiktiga planeringen inom Region Stockholms strategiska fastigheter. Planerna beskriver förvaltningsförutsättningar och utgör utgångspunkt för planering av enskilda objekt. Deltagare i fastighetsutvecklingsplanen för Danderyds sjukhus var bland annat Hälso- och sjukvårdsförvaltningen, Danderyds sjukhus, Stockholms läns sjukvårdsområde och Karolinska Universitetslaboratoriet. Fastighetsutvecklingsplanen förankrades i samråd med kommunen under framtagandet.

För området gäller idag stadsplan S99 från 1969, vilken ändrades 2014 i syfte att göra överskriden byggrätt planerlig och ytterligare utöka byggrätten så att en ny akutvårdsbyggnad skulle kunna medges. Detaljplanens byggrätt ändrades till att medge att 20 procent av marken får bebyggas. Den gällande planen är i dagsläget fullt utnyttjad vad gäller byggrätten. En fortsatt utveckling av Danderyds sjukhus kräver en ny detaljplan som framtida bygglov prövas mot.

Den 3 maj 2022 lämnade Locum in en ansökan om planändring för att kunna utveckla Danderyds sjukhus i enlighet med fastighetsutvecklingsplanens intentioner. Med nya planmässiga förutsättningar vill Locum säkerställa robusta försörjningssystem och utveckla lokaler för dagens och framtidens vårdbehov.

Som ett första steg fick i juni 2022 kommunledningskontoret i uppdrag av kommunstyrelsen att ta fram ett planprogram med syfte att översiktligt utreda en långsiktig, samordnad utveckling av sjukhusområdet och sin omgivning. Den 29 januari 2024 beslutade kommunstyrelsen att anta planprogrammet för Danderyds sjukhus, och samtidigt togs beslut att påbörja detaljplanearbetet för sjukhuset.

Planområdet avgränsas till sjukhusets fastigheter, Sjukhuset 5 och Sjukhuset 6.

Detaljplaneprocessen ska pröva omfattning, placering och utformning av nya vårdbyggnader. Inom sjukhusfastigheten planeras även för en ny infartsväg, utveckling av sjukhusparken samt av entrézonerna mot Mörbygårdsvägen.

För att kunna se till att den vård som bedrivs kan utföras säkert och effektivt oavsett störning, det vill säga olyckor, kriser eller krig, behöver sjukhusbyggnader och deras fastighetstekniska system vara robusta. Planförslaget tar stöd i dokumentet "Den robusta sjukhusbyggnaden", Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2021 för att skapa förutsättningar för att planera, projektera, bygga och förvalta sjukhusets driftssäkerhet.

Denna rapport utgör ett underlag till detaljplanens granskningsråd.

Syfte

Gestaltning-PM för Detaljplan Danderyds sjukhus är ett vägledande dokument och ett komplement till plankartan och planbeskrivningen. Dokumentet ska fungera som ett stöd vid tolkning av detaljplan i bygglovsprövning och projektering av framtida projekt.

Gestaltning-PM syftar till att trygga gestaltningen för sjukhusets utvändiga miljö, i en helhet och struktur som är robust och svarar mot vårdens behov över tid. Programmet främjar god utformning av bebyggelse, grönområden, platser och gator, med hänsyn till klimat-, natur- och kulturvärden. Utvecklingen av sjukhuset är långsiktig och kommer att ske etappvis varför helhetsbilden är särskilt viktig.

Programmet är indelat i 3 kapitel. *Vision och mål* beskriver gemensamma mål och visionen för sjukhusets utveckling. Dessa togs fram i arbetet med planprogrammet för Danderyds sjukhus. I kapitlet *Sjukhusområdet idag* beskrivs karaktärsdrag i sjukhusets befintliga miljö. I det tredje kapitlet *Gestaltningprinciper* beskrivs gestaltningsmål och rekommendationer/riktlinjer för de fyra karaktärsområdena: vårdbebyggelsen, sjukhusparken, entrézonen och norra delen. Principerna är sorterade i rubriker som återspeglar områdets övergripande struktur.

Gestaltningprinciperna lägger grunden för ett robust, tryggt, tillgängligt och grönt sjukhusområde.

Illustrationerna i Gestaltning-PM

Samtliga illustrationer i Gestaltning-PM och illustrationsplanen visar en möjlig utveckling enligt detaljplanen med utgångspunkt i dagens planeringsförutsättningar och förutsägbarhet. Ny bebyggelse redovisas med generella kvartersklossar och med högsta tillåtna höjd enligt plankartan, för att visa på den flexibilitet som planen tillåter. Scenariot innebär en blandning av befintliga och nya hus med koncentration av utveckling i den centrala och södra vårdbebyggelsedelen.

Illustrationsplanens förslag speglar utvecklingens avsikt, med förankring i *Fastighetsutvecklingsplanen* (Locum, 2021) och *Planprogram för Danderyds sjukhus* (Danderyds kommun, 2024). Detaljplanen möjliggör för andra placeringar av byggnaderna än vad illustrationsplanen visar för att kunna möta förändringar i funktioner och verksamheter samt nya riktlinjer och krav. Det betyder att illustrationerna redovisar ett möjligt utnyttjande av de byggrätter detaljplanen medger, men aldrig den enda möjliga dispositionen av byggnadsvolymer.

Illustrationsplanen kan ses som ett exempel, en konkretisering av planbestämmelser och gestaltningprinciper. Konkretiseringen kan i slutänden se ut på annat sätt, men principerna ska vara desamma.

I dagsläget finns inga politiska beslut om nya uppdrag för sjukhuset och illustrationsplanen antas ligga långt in i framtiden.

Sammanfattning

Vision

Danderyds sjukhus fysiska miljö ska skapa förutsättningar för den bästa vården, nära människorna i staden, i en grön läkande miljö. Visionerna för Danderyds sjukhus framtogs under arbetet med planprogrammet för Danderyds sjukhus och är fortsatt gällande.

Nulägesbeskrivning

Danderyds sjukhus är beläget i ett skålförmat landskapsrum, med sjukhusområdet, i huvudsak, placerad i lågpunkten. I norr och söder avgränsas sjukhusområdet av höjder med bostadsbebyggelse, i öster av det trafikdominerade området med Mörbygårdsvägen och motorvägen och i väster av Edsviken.

Sjukhusområdet är uppdelad i tre delar: i öster en angöring- och parkeringsyta, i väster ett parkområde med utspridd lägre bebyggelse och mittemellan ett område med vårdbebyggelse.

Angöring- och parkeringsytan är idag trafikdominerad och svårorienterad.

Vårdbebyggelseområdet kan i sin tur delas upp i tre områden, södra, centrala och norra delen. I den södra och centrala delen ligger största andelen vårdbebyggelse. De flesta byggnader är från 50- och 60-talet här och håller på det hela ett mycket homogent uttryck. Bebyggelsen bildar tillsammans en komposition av sammansatta byggnader i högt och lågt. Det centrala höghuset har sedan 50-talet med sin höjd visat på sjukhusområdets centrala punkt och markerat sjukhusets närvaro i stadssiluetten. I den norra delen ligger sjukhusets äldsta bebyggelse med byggnader

från sjukhusets tillkomst på 20-talet. Byggnaderna är ordnade efter stadsbyggnadsprincipen "hus i park" där husen ligger fritt i en öppen grön miljö.

Parken har genom historien används för vårdverksamheten, som rekreation för personal, patienter och besökare. I dagsläget ligger parken dold för sjukhusområdets entrésida.

Arkitektonisk idé: Kvarterstruktur med flexibilitet

Danderyds sjukhus kommer att byggas ut successivt, i enlighet med ständigt förändrande vårdbehov, verksamhetskrav och förutsättningar som vi inte känner till idag. Därför krävs ett stort mått av generalitet och flexibilitet i detaljplanen.

I Gestaltnings-PM definieras en struktur med stor flexibilitet som tar avstamp i kulturhistoriskt värdefulla landskapskvaliteter, byggnader, gator och riktningar.

Gestaltnings-PM beskriver en byggnadsstruktur som är robust och generell för att kunna hantera framtida vårdbebyggelse, förändringar i vårduppdragets innehåll, organisation och volym. Syftet är att skapa ett redundant gatunät, trygga, lättorienterade miljöer och för att stärka stadsbildmässigt betydelsefulla samband. Öst-västliga genombrott öppnar för sikt mellan Mörbygårdsvägen och Edsviken. Strukturen lägger också grunden för sammankoppling med möjlig utveckling i öster och en framtida sammanvävd bebyggelse. En gatustruktur med fler tvärgående gator öppnar också för möjligheten att skapa stråk för skyfall och dagvatten.

Formen för utvecklingen är förtätning i kompakta kvarter intill befintlig bebyggelse, i ett finmaskigt gatunät. Den direkta närheten till befintlig vårdbebyggelse gynnar effektiva funktionssamband med bra flöden för person, patienter, gods och media. Kvarterstrukturen är resurssnål och effektiv och utgår från vårdens dimensionerande krav. Den kompakta förtätningen vid befintlig bebyggelse innebär också att parken kan sparas och utvecklas.

Med förtätning och finmaskigare gatunät, kvarter och platser kommer sjukhuset få en mer varierad och urban karaktär. Dagens komposition av sammansatta byggnader i högt och lågt kommer successivt ombildas till sjukhus i kvarter med varierade arkitektoniska uttryck som avspeglar vårdinnehållet.

Stadsbilden

Ur stadsbildsperspektiv utvecklas och förstärks den redan idag samlade och kompakta bebyggelsehelheten. I plankartan tillåts en jämn byggnadshöjd, med undantag för det centrala höghuset och byggnad 61, som samspelar med befintlig vårdbebyggelse och omgivande bebyggelse. Den särställning som det centrala höghuset historiskt haft, som uppstickande volym som markerar sjukhusets mittpunkt, förändrades med uppförandet av byggnad 61, den i dagsläget senast tillkomna byggnaden. I den framtida stadssiluetten bevaras höghusets särställning, tillsammans med byggnad 61, om än inte lika dominerande som för sjuttio år sedan. Det för Danderyds sjukhus typiska platta taklandskapet är betydelsefull för stadsbilden och ny bebyggelse ska också utformas med tak som upplevs platta.

Vårdbebyggelse, entrézon, sjukhuspark och den norra delen

I Gestaltnings-PM beskrivs hur fyra karaktärsområden med specifika utvecklingsinriktningar i plankartan får möjlighet att utvecklas: vårdbebyggelsen, sjukhusparken, entrézonen och norra delen.

Vårdbebyggelsen

Den utvecklade byggnadsstrukturen utgår från befintliga gators- och byggnadsriktningar och möjliggör att befintliga byggnader kan bevaras, utvecklas och återbrukas. Strukturen tillåter vårdkvarter som håller mått som klarar kraven för generalitet, flexibiliteten och som tål verksamhetsförändringar. Inom vårdbebyggelseområdet tillkommer interna gator och platsbildningar.

Dagens sätt att bygga sjukhus innebär ökad volym och större ytor för redundanta gatusystem, vilket gör att gårdarnas storlek minskar. Inne i den förtätade bebyggelse- och gatustrukturen finns potential för en ny typ av platsbildning som kan ersätta en del av den traditionella innergårdens uppdrag, en ny typ av "innergård".

Entrézon

Befintlig ankomst- och angöringsytan utvecklas till en entrézon uppdelad i tre rumsligheter som möter den framtida bebyggelsen.

Vårdbebyggelsen kommer, i ett fullt utbyggt scenario, närmare Mörbygårdsvägen, förtätad och med en skala om minst fyra våningar. Entrézonens förtydligade, koncentrerade yta gör platsen mer lättöverskådlig och mindre trafikdominerad. Entréer kommer närmare de gåendes rörelser och större utrymme ges till gröna vistelsemiljöer.

Detaljplanen möjliggör en uppdelning av entrézonerna i mindre triangelformade platsbildningar som bryter ner den stora entréytan i tydliga ytor.

I entrézonerna föreslås bevarande och variationsrikt tillägg av gröna inslag för att tillskapa lugna, trygga, rofyllda platser, förbättrat mikroklimat och dagvattenhantering.

Sjukhusparken

Parken ska huvudsakligen utvecklas som rekreationsområde och sjukhuspark, där naturmarkens karaktär bevaras och utvecklas. Sjukhusparken ska också kunna inrymma vårdkompletterande anordningar med läkande och rekreativa syften och komplementbyggnader och tekniska anläggningar som krävs för sjukhusets robusta funktionalitet, försörjning och drift.

Vårdbebyggelsen möter sjukhuset med en formmässigt mjuk gräns mellan park och sjukhus. Bebyggelsen mot parken utvecklas så att miljön inne i sjukhuset och miljön i sjukhusparken gynnas. Formelement som uppmuntras är till exempel balkonger, terrasser, gårdar med visuell kontakt mellan park och gård, trappande byggnadsvolymer. Sjukhusbebyggelsen mot parken ger flera möjligheter att utveckla läkande trädgårdar i direkt anslutning till vårderna.

Planen säkerställer fortsatt tillgång till det befintliga rekreativa stråket som löper längs strandkanten. Genom parken föreslås också ett cykel- och gångstråk som kopplar samman det regionala cykelstråket längs med Mörbyvägen och gång- och cykelstråk vid Kevinge strand på ett trafiksäkert sätt.

Som del i ett större system för hantering av dagvatten och skyfall föreslås dagvattenstråk/diken för långsgående rening och fördröjning samt dagvattendammar för rening i sjukhusparken.

Bebyggelsen i parken blir småskalig och anpassas efter platsens särpräglade karaktär och kan antingen förstärka den eller dölja sig i den, omgärdad av grönska. Byggnadernas form stödjer parkens funktion som rekreativ plats.

Den norra delen

Den norra delen är topografiskt och förbindelsemässigt avknoppat från övriga sjukhuset. Här finns den äldsta bebyggelsen med kulturvärden och byggnadsstrukturen skiljer sig från övriga sjukhuset med sin hus i parkkaraktär med sammahängande grönytor som går hela vägen fram till byggnadernas fasader. Enligt plankartan är utbyggnadsmöjligheterna försiktigare i den norra delen eftersom förutsättningarna för effektiv vård är begränsande, med avseende på kulturmiljö och topografi.

Sjukhusgatorna

I sjukhusområdet finns gator med olika syften, flöden och omgivning. Gatornas utvecklas med olika karaktärer som bidrar till en funktionell och välordnad miljö: gata mot park, intern gata, gångfartsgata och gata i entrézon.

I varje gatukaraktär ingår en möbleringszon, gatans yta för anpassning till specifik plats och situation. Här kan plats göras för angöring och cykelparkering vid entrésituationer. Här kan kvalitativa vistelsemiljöer tillskapas och tekniska funktioner läggas. Här finns plats för vegetation och grönska.

Sjukhusgatorna är viktiga för ett övergripande och samverkande system för hantering av klimtaförändringar, som säker avledning av skyfall och bekämpning av värmeböljor.

1. Vision och mål

Hållbar och högkvalitativ vårdmiljö

Danderyds sjukhus fysiska miljö ska skapa förutsättningar för den bästa vården, nära människorna i staden, i en grön läkande miljö. Nedan följer en beskrivning av målen för områdets utveckling framtagna i arbetet med planprogrammet för Danderyds sjukhus.

Mål: Välkomnande entrézon som knyter ihop sjukhuset med sin omgivning

Att komma till ett sjukhus innebär ofta stress och oro för vad som väntar, vilket gör patienter och besökare extra känsliga för intryck. Målet är att skapa en välordnad, tydlig och välkomnande entrézon för sjukhuset.

Entrézonen utgör sjukhusets kontakt med omgivningen och här sker anslutning till kollektivtrafiken. Ett viktigt mål är att forma entrézonen som en integrerad del av Mörbygårdsvägen, med trygga och tydliga anslutningar till en attraktiv bytespunkt för kollektivtrafiken och med goda förutsättningar att möta en framtida utveckling öster om sjukhuset.

Mål: Robust byggnadsstruktur för en hållbar vårdmiljö

Detaljplanen innebär en utveckling med en samlad byggnadsstruktur, som koncentreras i den östra, redan bebyggda delen av fastigheten. Gatustrukturen ska understödja sjukhusets tillväxt med generella vårdkvarter som klarar dagens och framtidens krav och som ska kunna utvecklas successivt, i takt med sjukhusets vårdbehov. Målet är att skapa förutsättningar för en stegvis utveckling av det befintliga gatunätet till ett robust och redundantly vägnät som kan försörja och koppla samman området och samtidigt bemöta klimatförändringar.

Målet är också att säkerställa flera genombrott tvärs igenom sjukhusområdet som gynnar redundans och effektiv kommunikation till alla sjukhusets delar, och samtidigt leder skyfallsvatten mot recipient på ett sätt som minskar risken för översvämning. Strukturen ska bidra till en mer uppbruten och kvarterslik bebyggelse med visuell kontakt mellan sjukhusets östra del och sjukhusparken.

Gatornas utformning ska bidra till en attraktiv yttre sjukhusmiljö som skapar kvalitet för vården.

Mål: Tillgänglig grönstruktur för en trivsam och läkande miljö

Natur och grönska är en viktig resurs i vårdmiljön. Intryck av natur och kontakt med natur stimulerar läkande processer och utgör en värdefull resurs för både patienter och personal.

Det övergripande målet är att tillvarata de befintliga gröna kvaliteterna och med sjukhusets utveckling stärka sambandet mellan sjukhusparken och övriga sjukhusdelar. Sjukhusparken utvecklas på sikt för att erbjuda patienter och sjukvårdspersonal god tillgång till en variation av gröna, yttre läkande miljöer.

Inslag av grönska i gaturummen, på gårdar och vid entrézonen renar luften, motverkar värmeböljor, tar hand om dagvatten, främjar hälsa och erbjuder platser för rekreation.

2. Sjukhusområdet idag

Danderyds sjukhus från öster
Foto: Locum

2.1 Stadsbild

Danderyds sjukhus roll i regionen

Danderyds sjukhus sysselsätter idag över 5 000 medarbetare och är ett av Sveriges största akutsjukhus. Danderyds sjukhus erbjuder universitetssjukvård med utbildning och forskning kring de vanligaste folksjukdomarna. Området är centralt för hela Stockholmsregionen vad gäller arbetstillfällen, sjukvård, forskning, utbildning och infrastruktur.

Regional utvecklingsplan för Stockholm

Med utgångspunkt i den aktuella utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF 2050) har region Stockholm fastställt en långsiktig fastighetsutvecklingsplan för Danderyds sjukhus.

I remissversionen av Ny regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUF 2060) betonas att hälso- och sjukvården klassas som samhällsviktig verksamhet. Regionens aktörer behöver förebygga risker och skapa förutsättningar för att funktioner ska upprätthållas oavsett situation, bland annat genom att ge rätt förutsättningar för ändamålsenliga lokaler och infrastruktur.

Danderyds sjukhus utveckling får dessutom en förstärkt betydelse i relation till den utpekade långsiktiga utvecklingen med bostäder och arbetsplatser i norrort.

Utvecklingen i närområdet

I gällande översiktsplan för Danderyds kommun, antagen av kommunfullmäktige maj 2022, anges Danderyds sjukhus, tillsammans med marken runt motorvägen E18 mellan Mörby Centrum och Stocksundet, som område för primär utvecklingsinriktning. Här ser kommunen möjlighet att skapa plats för och utveckla näringslivsverksamheter kopplade till exempelvis vårdsektorn. Möjligheten att överdäcka och tunnelförlägga väg E18 ska enligt översiktsplanen utredas, liksom möjligheten att utveckla knutpunkten för bussar, tunnelbana och Roslagsbanan till ett tydligt resecentrum.

Ett sjukhusområde i Danderyd

Längs med Mörbygårdsvägens västra sida, från Inverness i söder till Mörby centrum i norr, finns flera områden jämte varandra, tydligt avskilda i en fragmenterad bebyggelsemiljö. Topografi och bebyggelsemorfologi gör områdena tydligt avläsbara som enskilda delar.

Mitt på detta "pärlband" av områden ligger Danderyds sjukhus i ett skålformat landskapsrum, med sjukhusområdet i huvudsak i lågpunkten. På höjderna intill, i norr och söder, finns bostadsområden med punkt-, lamell- och skivhus.

Mot öster avgränsas sjukhusområdet av Mörbygårdsvägen och E18. Mot väster kantas sjukhusområdet av Edsviken. Sjukhusområdet är sålunda tydligt avgränsat.

"Pärlband" av områden längs med Mörbygårdsvägen.

Danderyds sjukhus som landmärke

På grund av placeringen nära Edsvikens strand gör sig sjukhuset synlig i landskapet från andra sidan viken. Från den kulturhistoriskt intressanta miljön vid Ulriksdals slott anses vyn mot sjukhuset som kulturhistoriskt värdefullt. Här framträder en sammanhängande bebyggelse med sjukhusets karaktäristiska höghus tydligt avläsbara. Vyn sammankopplar två historiskt och samhälleligt betydelsefulla platser i landskapet.

Danderyds sjukhus från Ulriksdals slott
Foto: &Rundquist

2.2 Historisk utveckling

Utvecklingen över 100 år som sjukhus

Den successiva utveckling som området genomgått sedan sjukhusets tillkomst och fram till idag kan genom byggnaderna och landskapet tydligt avläsas. Miljön redovisar en stegvis utveckling från ett agrart nyttjat landskap till ett modernt storsjukhus samt det förändrade vårdbehovet och synsättet på vård över tid.

I Danderyds sjukhus synliggörs både sjukvårdens och det svenska välfärdssamhällets framväxt. Dess bebyggelse och landskap, med sina många tidstypiska inslag, visar hur samhällsplaneringen har anpassats för att möta de medicinska behoven och hur synen på vårdmiljön har utvecklats under de senaste 100 åren.

Avläsbar historia i sjukhusets utformning

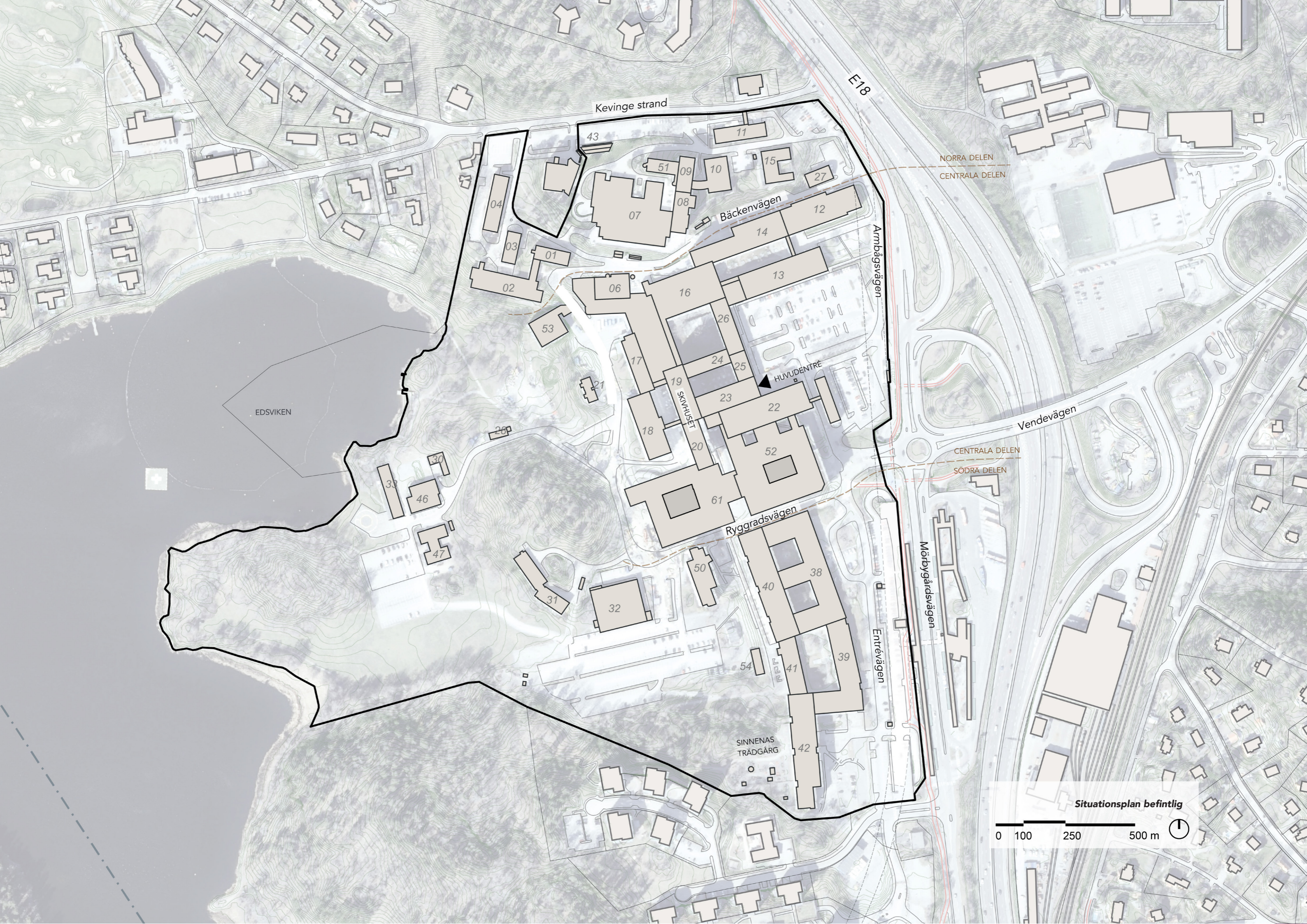
Etableringen av sjukhuset på 20-talet skedde i den idag norra delen av sjukhusområdet, och här finns de äldsta bevarade byggnaderna i en "hus i park"-struktur.

I den centrala och södra delen är sjukhusets kärna och det är där den största delen vårdverksamheten bedrivs idag. Den stora utbyggnationen skedde här under 1950- och 60-tal. Planeringen var mycket modern och omfattningen var obeprövad i Sverige. Arkitekturen var ambitiös, i framkant, och grundade sig på idén om flexibilitet och anpassning till den tidens samtida tekniska förutsättningar.

Bebyggelsen har exteriöra värden, i till exempel fasadernas sammanhållna utformning samt kompositionen av låga och höga sammansatta byggnader. Uttrycket har betydelse för uppfattningen av sjukhusområdet och dess historia. Kulturhistoriskt anses helheten viktigare snarare än enskilda byggnader. Byggnadernas nyttjande och historiska kontinuitet som sjukhus är fundamental för kulturmiljön.

Yttre läkande miljöer

Naturen runt sjukhuset har alltid varit en viktig del av områdets planering och har sedan starten använts för att främja hälsa och tillfrisknande. Dagens sjukhuspark visar upp en mångfald av utemiljöer som speglar olika tiders park- och trädgårdsideal. I byggnaderna från 50- och 60-talet finns också väl utformade och bevarade innergårdar, som tillgängliggör natur och grönska nära byggnaderna.

Kevinge strand

E18

NORRA DELEN
CENTRALA DELEN

Bäckenvägen

EDSVIKEN

SKVHUSJET

HUVUDENTRÉ

Vendevägen

CENTRALA DELEN
SÖDRA DELEN

Ryggradsvägen

Mörbygårdsvägen

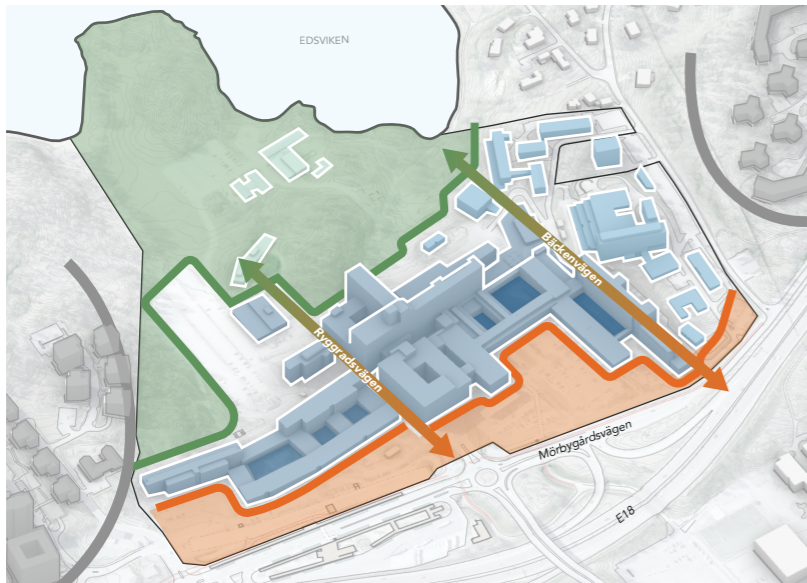
Entrevägen

SINNENAS
TRÄDGÄRG

Situationsplan befintlig

2.3 Bebyggelsestrukturen

Avgränsat område

Danderyds sjukhus är beläget i ett skålformat landskapsrum, med sjukhusområdet i huvudsak placerad i lågpunkten. Sjukhusområdet är avgränsat från sin omgivning. I norr och söder är området avgränsat av höjder med bostadsområden och grönska, i öster av det trafikdominerade området med Mörbygårdsvägen och motorvägen och i väster av Edsviken.

Sammansatta byggnadskroppar

Sjukhusområdet är uppdelad i tre delar: i öster en angöring- och parkeringsyta, i väster ett parkområde med utspridd lägre bebyggelse och mittemellan ett område som koncentrerar vårdbebyggelse. Mot den trafikdominerade miljön i öst finns de flesta av sjukhusbyggnaderna entréer och utformningen är strikt och formell. Mot parken och Edsviken är uttrycket mer uppbrutet och byggnaderna är integrerade med sin omgivning. Av logistiska skäl sitter sjukhusbyggnaderna till stor del samman.

Stormaskigt gatustruktur

Endast två tvärgående gator går genom sjukhusområdet, Bäckenvägen och Ryggradsvägen, varav Bäckenvägen är enkelriktad västerut och har låg geometrisk standard. Att gatorna är få och alternativa resvägar inom området begränsade gör framkomligheten i trafiken sårbar. I södra och centrala delen är strukturen vinkelrät och byggnaderna följer en likartad riktning.

Brutna siktlinjer, de sammansatta stora byggnadskropparna och det osammanhängande gatunätet gör området svårorienterat.

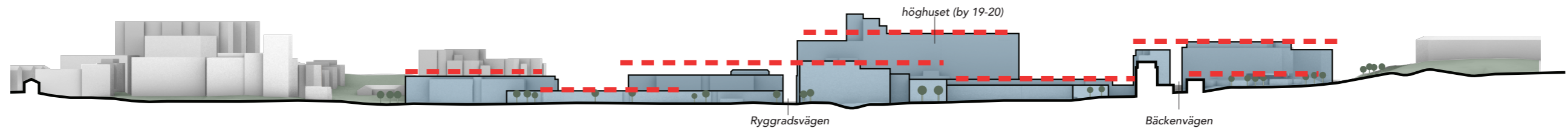
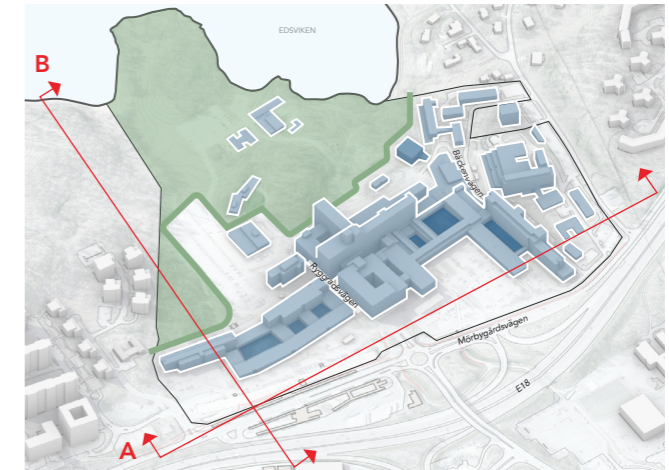
Sjukhuspark bakom bebyggelsen

Parken har genom historien används för vårdverksamheten, som rekreation för personal, patienter och besökare. I dagsläget ligger parken dold för sjukhusområdets entrésida. Parken är också delvis belastad av markparkeringsytor och vägar.

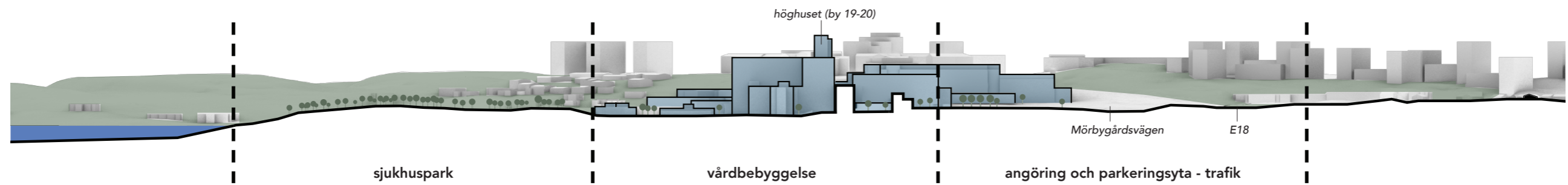
Angöring- och parkeringsyta

Angöring- och parkeringsytan i öster tillkom i en tid med andra transportideal och mindre trafikmängder. Miljön är idag trafikdominerad med biltrafiken i centrum, buller från motorvägen och stora markparkeringar från 60-talet. Området är svårorienterat, framförallt för gående.

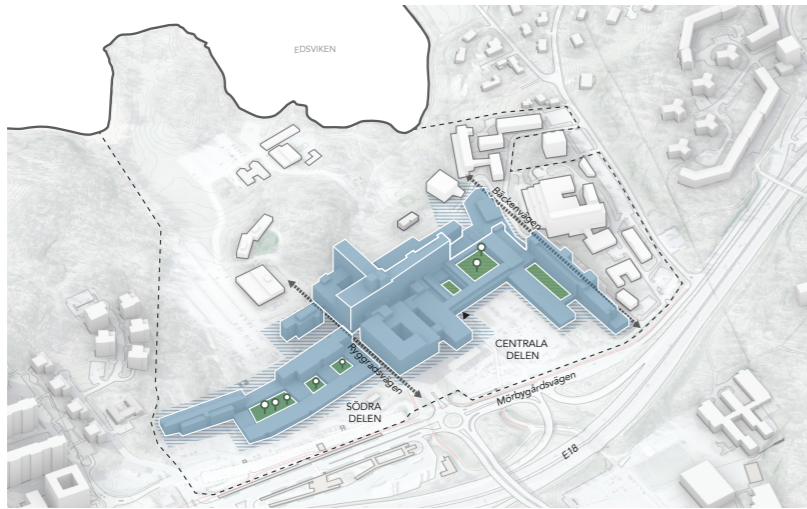
--- varierade takhöjder

A, längdelevation.
Det centrala höghuset dominerar stadssiluetten med låg bebyggelse i förgrunden.

B, tvärsektion.
Kluster av bebyggelse mellan park och trafiklandskap.

Centrala och Södra delen - kluster

Mellan Bäckenvägen och Ryggradsvägen, med närmast anslutning till huvudinfarten, ligger ett kluster av sammanbyggda hus. Här är sjukhusanläggningens kärna och mittpunkt. Här finns huvudentrén, BB, de senast tillkommande vårdbyggnaderna, akutmottagningen i byggnad 52 och byggnad 61 bland annat.

Söder om Ryggradsvägen finns mottagningar och vårdavdelningar inom psykiatri och geriatri, även här i sammanbyggda hus. Med de senast tillkommande byggnaderna har den centrala och södra delen börjat växa samman till en bebyggelseenhet. Den södra delens bebyggelse är i snitt lägre än den centrala delens.

Bebyggelsen i centrala och södra delen bildar tillsammans en komposition av sammansatta byggnader i högt och lågt.

Bebyggelsens utformning

I den centrala och södra delen är byggnadernas fasader mot öster strikta och representativa med fokus på entréer och tillfartsfunktioner. Mot väster är kopplingen till naturen central. Här finns grönytor från parken som går hela vägen fram till fasaden. Upplyfta bottenvåningar ger direkt övergång från innergård till park. För att skapa vyer mot naturen från rum i vårdbyggnaderna, valde man under 50- och 60-talet att placera smala höga lamellbyggnader parallellt med stranden.

Den befintliga bebyggelsen i centrala och södra delen håller, på det stora hela, ett mycket homogent uttryck med fasadssystem med långa fönsterrader och blanklackerad blå plåt och putsade inslag.

Bebyggelsen speglar anläggningens kontinuerliga anpassning till rådande behov och vårdideal samt det oavbrutna sambandet mellan sjukhusbyggnad och sjukhuspark. Genom bebyggelsens utformning kan man avläsa de olika utbyggnadsfaserna.

Helheten bedöms värdefull snarare än de enskilda byggnaderna.

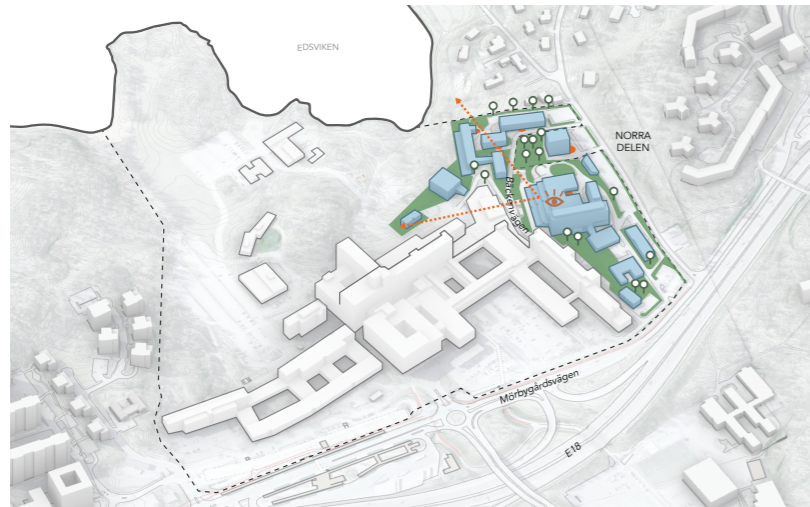
Det centrala höghuset som landmärke

Det centrala höghuset har sedan 50-talet med sin höjd visat på sjukhusområdets centrala punkt och markerat sjukhusets närvaro i stadssiluetten. På nära håll har höghuset fungerat som bakgrundsmotiv till den låga entrébyggnaden med den vidsträckta parkeringsytan framför. Monumentalitet och storslagenhet skapas av kompositionen.

Höghusets särställning har sedan tillkomsten av byggnad 61 ändrats (färdigställd år 2024). Byggnad 61, som ligger direkt söder om höghuset, är lika hög och delvis högre än höghuset. Sedan uppförandet av byggnad 61 är det snarare tillsammans, i enhet med höghuset som en uppstickande form som markerar sjukhusets kärna och mittpunkt bildas.

Hus med gårdar

I centrala och södra delen finns väl genomförda gårdar, genomtänkta som vårdfunktioner för både patienter, besökare och personal. Gårdarna är stora och med goda ljusförhållanden jämfört med vad dagens sätt att bygga vårdbyggnader generellt tillåter. Gårdarna är ett exempel på hur sjukhuset använder grönska för en hälsofrämjande miljö.

Sjukhusets siluett från öster. Den centrala höghuset framträder tydligt och markerar områdets mittpunkt. Foto: Erik Stomnäs

Byggnad 27 i norra delen. Äldre sjukhusbyggnad från tidigt 1930-tal som omges av besparad naturmark. Foto: &Rundquist

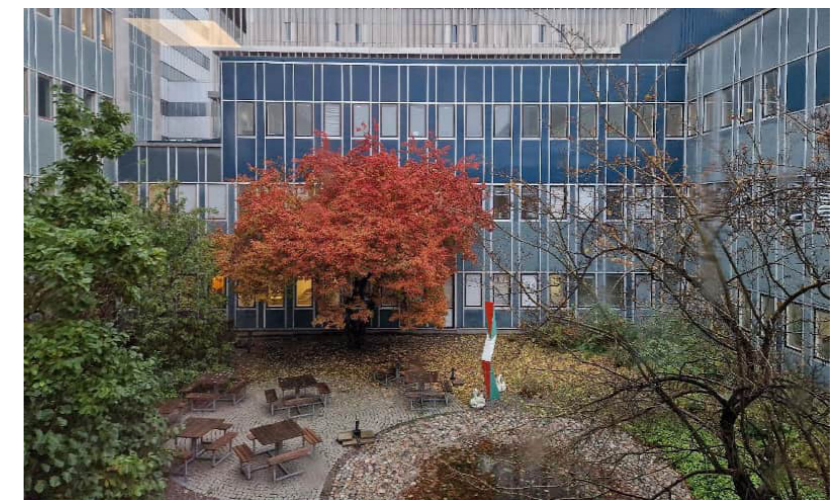
Norra delen - äldsta delen, hus i park

På den norra delen av sjukhuset, norr om Bäckenvägen, ligger sjukhusbyggnaderna på en höjd. Här finns områdets äldsta bebyggelse med byggnader från sjukhusets tillkomst på 20-talet.

På 20-talet byggdes sjukhuset enligt stadsbyggnadsprincipen "hus i park" där byggnaderna ligger fritt i en öppen grön miljö. Husen och utemiljön skapar tillsammans ett kulturhistoriskt värde. Byggnaderna håller en relativt likartad riktning i den norra delen, grovt uppskattat en nord-sydlig riktning.

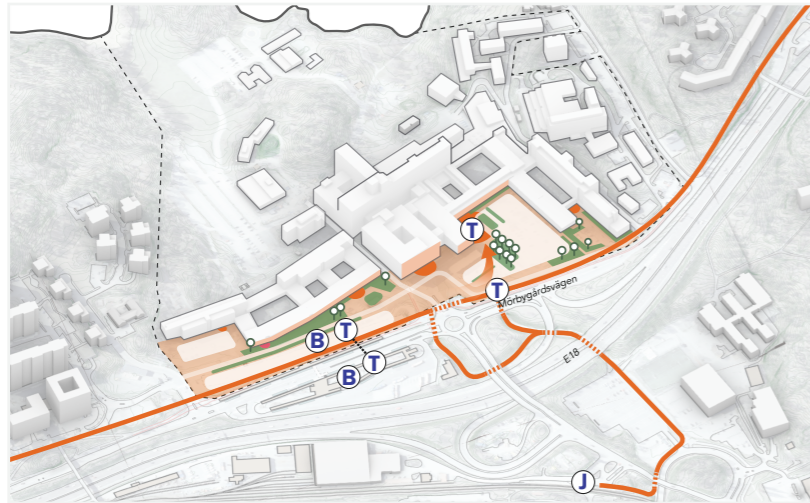

Den södra delen. Typiska byggnadsfasader från 1967. Foto: Tyréns

"Personalgården" i södra delen. Innergård med värden för både inom- och utomhusmiljön, Foto: Tyréns

2.4 Angöring- och parkeringsytan

Trafikdominerad entrémiljö

Angöring- och parkeringsytan i öster tillkom i en tid som karakteriserades av andra transportideal och mindre trafikmängder än idag. Ytan består till största del av parkeringsplatser ordnade bland gröna remsor av strukturerande planteringar.

Det långsträckta området är idag otydligt och svårorienterat. Entréerna är utspridda längs området och svåra att uppfatta. Huvudentrén ligger dold för gående kommande söderifrån och domineras av den intilliggande trafikmiljön. De till antal få gator som leder in i området, de brutna siktlinjerna och de sammansatta stora byggnadskropparna skapar osäkerhet vid vidare rörelser in i området.

Det finns en uppgång från tunnelbanan som kopplar direkt och mycket tydligt till sjukhusets huvudentré. Från övriga tunnelbaneuppgångar och bussterminal och vidare över angöringsytan är gångförbindelserna otydliga och passerar stora markparkeringar, vilket kan upplevas otryggt.

Från större delen av bussterminalens östra sida och från Roslagsbanans Mörby station hänvisas gående till tunnlar under gator för att komma till angöringsytan. Sikten är begränsad och miljön är starkt påverkad av omkringliggande trafik.

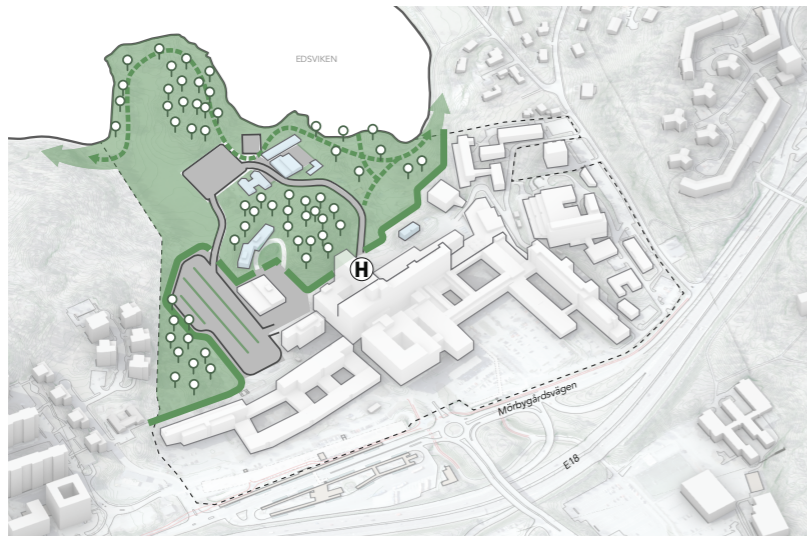

Den indragna huvudentrén markeras av ett skärmtak integrerat med tunnelbanans uppgång. Foto: &Rundquist

Angöring- och parkeringsytan vid huvudentrén domineras av markparkeringar. Foto: &Rundquist

2.5 Sjukhusparken

Sjukhuspark med hälsofrämjande potential

Parken har, sedan sjukhus anlades på platsen på 1920-talet, relaterat till sjukhusets funktion. Topografin har styrt strukturen i parken.

Fram till 50-talet hade grönområdet jordbrukskaraktär med odlingar för sjukhusets syften. Vårdbyggnadernas fasader riktades mot naturen och ljus och utevistelse var kopplat till hälsa och välmående, vilket fortfarande är avläsbart i den norra delen. Delar av grönområdet användes för rekreation, framförallt för personal.

Från 50-talet fick parken tydligare parkkaraktär och även läkande miljöer anlades, som "Sinnenas trädgård" i södra delen av planområdet. Parken är en stor del av sjukhusområdet och innehåller en variation av landskapskvaliteter med stora öppna landskapsrum och vidsträckta utblickar över Edsviken, skogbeklädda kullar med lövvegetation och lundflora.

De kulturhistoriska värden som bevarats från en tidigare odlings- och hagmark med flera äldre ekar och natur på höjderna ger platsen identitet. Grönskan, öppna gräsytor och kontakt med vatten ger värdefulla sociala och rekreativa värden såväl som ett behagligt mikroklimat. I dagsläget ligger parken dold från sjukhusområdets östra sida och är delvis belastad av markparkeringsytor och trafik.

Bebyggelser och anläggningar i parken

I parken finns glest placerade, lägre hus med varierad stil och tillkomstår. Byggnaderna innehåller till största del kompletterande funktioner till vårdverksamheten.

I parken finns också fastighetstekniska anläggningar och markparkeringar.

Barnkliniken ligger i parken, integrerad i grönskan. Foto: &Rundquist

Stor del av bebyggelsen i parken är låg. Foto: &Rundquist

Strandkanten med gångstråk, välvuxen vegetation och vy mot Ulriksdals slott är en uppskattad plats för personal och patienters rekreation. En mindre paviljong stödjer platsens funktion. Foto: &Rundquist

2.6 Vårdens behov

Framtidens vårdbyggnader

En vårdbyggnad ska vara kliniskt effektiv, integrerad i samhället, lättillgänglig samt stödja välmående hos patienter och personal.

Miljön kring sjukhuset, så som entrésituationerna, gatorna, platserna och grönskan, är del av vårdmiljön och är viktig för välkommandet, mötet med vården och för rekreativa syften, samtidigt som den stödjer en god arbetsmiljö för sjukhusets personal. En omsorgsfull gestaltning av den yttre vårdmiljön skapar attraktiva, levande och välkomnande miljöer som stödjer vårdverksamheten samt bidrar till ökad vårdkvalitet och trivsel för alla.

I en omsorgsfullt gestaltad vårdmiljö utgår utformningen både från människorna i vårdens miljöer och från verksamhetens behov.

En framtidssäkrad vårdmiljö

En sjukhusmiljö behöver kunna möta både mindre och större förändringar över tid. Förändringar uppstår av att vården utvecklas snabbt och vi kan därför inte idag veta hur framtidens vård kommer att se ut. Den snabba utvecklingen av tekniken och förändrade arbetssätt över tid ställer nya krav på sjukvårdens byggnader och struktur.

Nya vårdbyggnader behöver vara generella, flexibla och tåla förändringar. Samtidens medicintekniska utrustningar ställer krav på högre rumshöjder, större rumstorlekar och stommar med mer bärighet än vad byggnader från förr medger. Verksamheter behöver kunna öka och minska och ny teknik behöver kunna implementeras utan att det påverkar den goda vårdmiljöns kvaliteter. Dagens personkoncentrerade vård ställer också nya krav på sjukvårdens byggnader som tar en större yta i anspråk än tidigare. Större krav ställs också på dagens vårdbyggnader för att klara att upprätthålla verksamheten vid händelser av kris.

Ofta försvårar de nya kraven ombyggnaden av befintliga byggnader. I många fall är äldre vårdbyggnader idag bäst lämpade för administration. När befintliga vårdbyggnader anpassas till dagens krav minskar oftast antalet vårdplatser, som tar större yta i anspråk.

För den övergripande strukturen innebär flexibiliteten en rationell och redundant gatustruktur som underlättar för verksamhetsförflyttningar och som snabbt kan anpassas till nya sätt att organisera vård.

Det är väsentligt för ett robust sjukhus att funktionella samband, logistik och rörelser inom sjukhuset fungerar effektivt. Byggnaderna i ett sjukhus behöver ofta vara sammankopplade på flera våningsplan, både under och över marknivån, för att underlätta de interna flödena av gods, personal och patienter. Effektiva funktionella samband stöds av en tät sjukhusbebyggelse där byggnaderna ligger nära och förbindelserna är korta. För Danderyds sjukhus innebär det, bland annat, att utveckling av nya vårdlokaler sker i nära anslutning till befintliga vårdbyggnader i centrala och södra delen.

Med plankartan möjliggörs för Danderyds sjukhus utveckling av generella och flexibla vårdkvarter inom ett redundant gatunät, i nära anslutning till befintlig bebyggelse.

Danderyds sjukhus från öst
Foto: Locum

Flygvy från öst.
Illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

3. Gestaltungsprinciper

3.1 Arkitektonisk idé

Den byggda vårdmiljön är en del av människors livsmiljö

Gestaltning-PM syftar till att beskriva ramarna för en successiv utveckling av sjukhusets yttre gestaltning, i enlighet med ständigt förändrande verksamhetskrav och förutsättningar som vi inte känner till idag. Sjukhuset ska kunna utvecklas inom en planering och struktur som tål förändringar.

Danderyds sjukhus yttre miljö är en betydelsefull del av sjukhusets vårdmiljö, det kulturhistoriska landskapet i Stockholmsregionen och Danderydsbornas livsmiljö. När Danderyds sjukhus planeras för utveckling görs det med ambitionen att värna och tillvarata befintliga kvaliteter och tillföra nya, både för verksamheten och för samhället i stort.

En grundstruktur som gynnar både vård och stad

Osäkerheten kring framtida förutsättningar har lett till att plankartan har utformats på ett generellt sätt. I Gestaltning-PM definieras en struktur med stor flexibilitet som tar avstamp i befintliga kulturhistoriskt värdefulla landskapskvaliteter, byggnader, gator och riktningar.

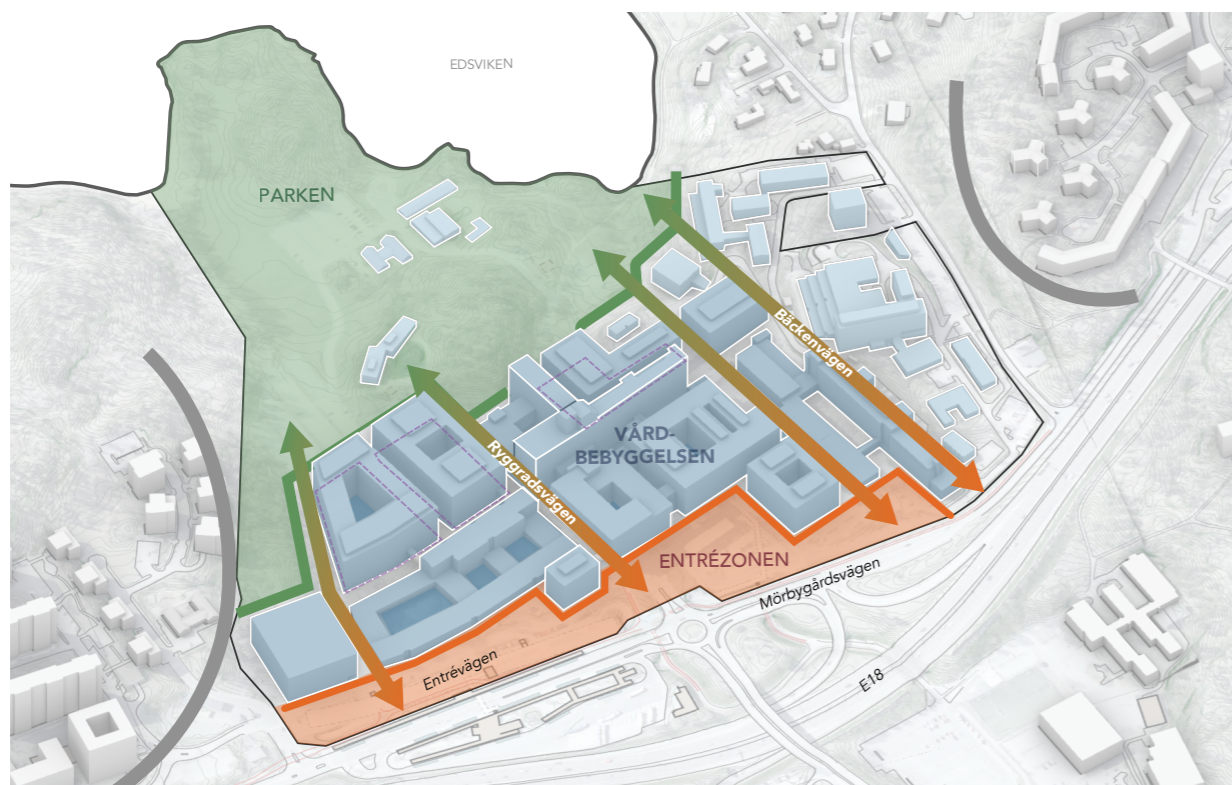
Gestaltning-PM beskriver en struktur som är robust och generell för att kunna hantera framtida vårdbebyggelse, förändringar i vårduppdragets innehåll, organisation och volym. Den är formad för att skapa ett redundanta gatunät, trygga, lättorienterade miljöer och för att stärka stadsbildmässigt betydelsefulla samband. Den lägger också grunden för sammankoppling med möjlig utveckling i öster och en framtida sammanvävd bebyggelse.

Formen för utvecklingen är förtätning i en kompakt kvarterstruktur tillsammans med befintlig bebyggelse. Den direkta närheten till befintlig bebyggelse gynnar effektiva funktions samband med bra flöden för personer, patienter, gods och media. Kvarterstrukturen är resurssnål och effektiv och utgår från vårdens dimensionerande krav.

Illustrationsplanen kan beskrivas som en konkretisering av planbestämmelser och gestaltningprinciper. Illustrationsplanen visar den mest troliga utvecklingen, med utgångspunkt i dagens planeringsförutsättningar och förutsägbarhet. I slutändan kan konkretiseringarna se ut på olika sätt, men principerna ska vara desamma.

Kvarterstrukturen öppnar för en framtida sammanvävd bebyggelse där "pärlbandet" längs med Mörbygårdsvägen luckras upp.

Ett sjukhus i kvartersstruktur

Med om- och tillbyggnationer kommer sjukhuset att förtätas och brytas upp i ett finmaskigare gatunät som ger sjukhuset en mer varierad och urban karaktär med kvarter, gator och platser. Med framtida utveckling av intilliggande område i öster kan också sjukhusområdet bli en del av en sammanhängande bebyggelse.

Sjukhusets identitet i kommunen stärks med utvecklingen. Genom detaljplanen förändras bebyggelsens karaktär. Dagens komposition av sammansatta byggnader i högt och lågt kommer successivt ombildas till sjukhus med byggnader i kvarter som har varierade arkitektoniska uttryck som speglar vården.

Tydliga karaktärsområden

Förtätningen av vårdbebyggelsen i direkt närhet till befintlig bebyggelse möjliggör utveckling och förädling av befintliga delområden. Fyra karaktärsområden med specifika utvecklingsinriktningar får genom plankartans bestämmelser möjlighet att utvecklas.

- Befintlig park utvecklas till sjukhuspark med fler läkandemiljöer.
- Befintlig sjukhusanläggning utvecklas till tät vårdbebyggelse i kvartersstruktur.
- Ankomst- och angöringsyta utvecklas till en entrézon som möter den framtida bebyggelsen.
- Den norra delen bevaras med försiktiga utbyggnadsmöjligheter med hänsyn till kulturmiljövården.

Gestaltungsprinciper för upplevelser i olika skalor

Uppfattningen eller upplevelsen av Danderyds sjukhus fysiska miljö påverkas av avståndet mellan betraktaren och sjukhuset. Gestaltungsprinciperna som presenteras i Gestaltungs-PM hanterar de olika skalorna.

I den stora skalan är det samlade intrycket av sjukhusets bebyggelse och gröna miljöer i relation till omgivningen och stadsbilden som hanteras.

Formandet av strukturen, yttre rumsbildningar, gatorna och byggnadsvolymernas roll för formande av dessa yttre rumsligheter tillhör en skala som är viktig både för den visuella upplevelsen inom området, men också för förståelsen av områdets uppbyggnad och systematik.

I närskalan finns gestaltungsprinciper för specifika byggnadsutformningsaspekter och upplevelsen i ögonhöjd. Det ligger i detaljplanens natur att inte styra för mycket i den skalan och därför är gestaltungsprinciperna för denna skala få.

3.2 Stadsbild

Centrala höguset
(byggnad 19-20)

Byggnad 61

Vy från Ulriksdals slott.

Den förtätade byggnadsmassan med horisontellt taklandskap ger ett sammanhållet uttryck av sjukhuset från håll. Höghuset, tillsammans med nyligen uppförda byggnad 61 skapar en topp i siluetten som markerar sjukhusets kärna. Vegetationen längs stranden förblir intakt. Fotomontage och illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

Siluetten

Vy från Kevinge strand.

Det horisontella taklandskapet ger enhet och helhet till området. Vegetationen i parken täcker nedre delen av bebyggelsen mot stranden till. Fotomontage och Illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

Samlad helhet

I den större skalan syns Danderyds sjukhus i sin helhet i siluetten från Edsvikens västra strandlinje. Från öst, från Mörbygårdsvägen och E18, upplevs inte sjukhuset som avläsbar siluett, främst på grund av topografin och vegetation, som skymmer sikten. Sjukhuset ligger i en svacka i ett skålformat landskap, vilket gör att bebyggelsen inte är särskilt framträdande från öst. Detta tillåter något högre höjder än dagens höjdsnitt utan att omgivningen domineras.

Med nya utvecklingsprojekt som Östra Mörbylund knyts sjukhusområdet över tid ihop till en sammanhållen miljö längs med Mörbygårdsvägen. I rörelsen längs gatan kommer sjukhuset upplevas som delar av en tät och sammanhängande byggelsesekvens.

I stadsbilden upplevs sjukhusbebyggelsen som en samlad helhet, vilket kommer förstärkas i takt med att sjukhusområdet blir förtätat.

Jämn höjdskala

I plankartan tillåts för all bebyggelse i centrala och södra delen, med undantag för det centrala höghuset (byggnad 19-20) hopbyggd med byggnad 61, en jämn högsta byggnadshöjd. Byggnadshöjden medger en höjdskala som samspelar med befintlig vårdbebyggelse och med omgivande bebyggelse. Höjden motsvarar sex till sju vårdvåningar samt en indragen teknikvåning högst upp.

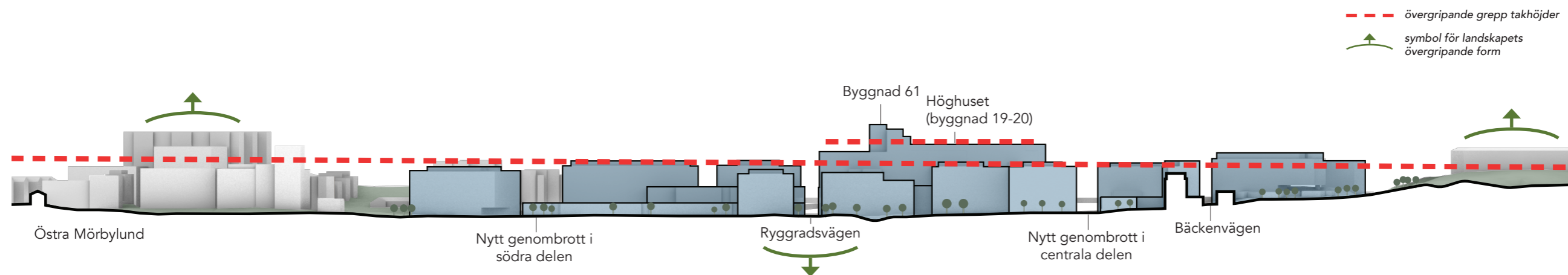
Mörbygårdsvägen har en central roll i kommunen som länkar samman områdena från Mörby centrum, förbi sjukhuset, till Inverness. För att förstärka Mörbygårdsvägens karaktär som en sammanhängande och betydelsefull koppling, bör en enhetlig höjdskala mot gatan eftersträvas, med en genomsnittlig höjd på minst fyra våningar. Mot parken kan en mer dynamisk bebyggelsefront tillåtas, som samspelar med naturen och öppnar upp mot gårdar och skapar utblickar.

Platt taklandskap

I den centrala och södra delen, med bebyggelse från 60-talet och framåt, är byggnaderna olika höga, men taken är överlag platta. Det skapar ett tidstypiskt taklandskap som är kännetecknande för Danderyds sjukhusområde. För kulturhistorisk kontinuitet, men även för helhetsverkan i stadsbilden, är takens form viktig.

Bebyggelses tak rekommenderas att utformas så att det upplevs platt. Betoning ligger på upplevelsen. Om taket har lutning, men är dold bakom en horisontell takfotslist, upplevs taket ändå platt.

Avsikten är inte att hindra mindre byggnadsdelar att sticka upp ovanför takkrönet. Vid tillägg som sträcker sig över en större yta på taket behöver större hänsyn vidtas för inte inte större upplevelsen av det platta taket, det skulle till exempel kunna vara solcellspaneler.

Sjukhusområdet, längdelevation från öst.
 Från öst är inte sjukhuset avläsbar som siluett. Med utvecklingsprojekt knyts sjukhusområdet ihop till en mer urban miljö. I rörelsen längs Mörbygårdsvägen kommer sjukhuset upplevas som delar av en tät och sammanhängande bebyggelsesekvens.

Förtätad stadssiluett

Det centrala höghuset är mindre dominant, men fortsatt avläsbart i stadssiluetten. Den särställning som det centrala höghuset och den nyaste vårdbyggnaden 61, färdigställd år 2024, har i stadssiluetten, som markör för sjukhusområdets kärna och mittpunkt, ska bevaras.

Med förtätningen blir inte höghuset lika dominant i siluetten som den historiskt har varit. Samtidigt är dess särställning i stadssiluetten redan förändrad med tillägget av byggnad 61. I plankarta tillåts höghuset och byggnad 61 en högre höjd än övrig bebyggelse.

Edsvikens gröna strandlinje är avläsbar

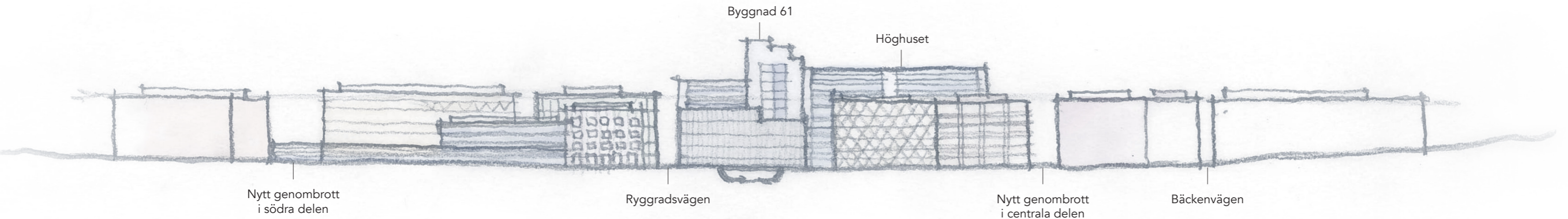
I vyn från Edsvikens östra strandlinje ligger sjukhusbebyggelsen delvis dold bakom en vegetationsridå. Det är en bild som speglar sjukhusets samspel med naturen och som bör bevaras.

I detaljplanen avses sjukhusets västra del främst som grönområde med sjukhusparkskaraktär för läkande och rekreativa syften. Samtidigt ges möjlighet att uppföra mindre komplementbyggnader inom denna yta.

Rekommendation, riktlinje:

- En jämn höjdskala mot Mörbygårdsvägen om minst fyra vårdvåningar ska eftersträvas.
- Taken ska utformas så att de upplevs platta.
- Solpaneler på tak bör integreras på ett sätt som harmoniserar med det platta taklandskapet, utan att de syns från gatan, exempelvis genom att ha ett tillräckligt avstånd mellan solpanelerna och takets kanter.
- Det centrala höghuset tillsammans med byggnad 61 ska vara högre än omgivande bebyggelse och markera sjukhusets kärna och mittpunkt.
- Vid placering av komplementbyggnader i parken bör hänsyn tas till bevarandet av strandlinjens naturkaraktär.

Fasaduttrycket

Sjukhusområdet, längdelevation.
Varierade fasaduttryck inom sjukhusområdet.

Utgångspunkt i befintlig bebyggelse

Områdets historik är en utgångspunkt och förutsättning för det framväxande sjukhusets identitet. Samtidigt följer vårdbebyggelsen andra förutsättningar och krav idag än på 50- och 60-talet.

Den befintliga bebyggelsen i centrala och södra delen håller, på det stora hela, ett mycket homogent uttryck. På 50- och 60-talet byggdes sjukhus som byggnadskompositioner med långsträckta, sammanbyggda hus i högt och lågt och med enhetliga fasader.

Fasaduttryck som speglar byggnadernas uppdrag

Med förtätning, en mer uppbruten och jämnhög bebyggelse får sjukhuset ett mer urbant uttryck i alla dess beståndsdelar. Detaljplanen ger förutsättningar för en mångfald i fasaduttryck, fasadlängder och gatumiljöer.

Nya krav som högre våningshöjder, robusta fasadsystem och miljökrav har direkt konsekvens på fasadernas utformning. Fasaduttrycket för den nya bebyggelsen ska i första hand stödja vårduppdragets krav och spegla byggnadens funktion och kan med fördel bidra till att skapa variation i området. Samtidigt uppmuntras fri återspeglning av befintliga fasaduttryck för att skapa släktskap mellan vårdbyggnaderna, med variationsprincipen i åtanke.

Rekommendation, riktlinje:

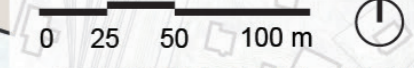
- Fasaduttrycket ska i första hand formas för att stödja vårdmiljön och byggnadens specifika uppdrag.
- Fasader kan med fördel uttrycka en egen identitet kopplat till det specifika vårduppdraget i byggnaden, men uppmuntras samtidigt återspegla befintliga byggnaders fasaduttryck för att skapa släktskap inom sjukhusområdet.

3.3 Bebyggelsestrukturen

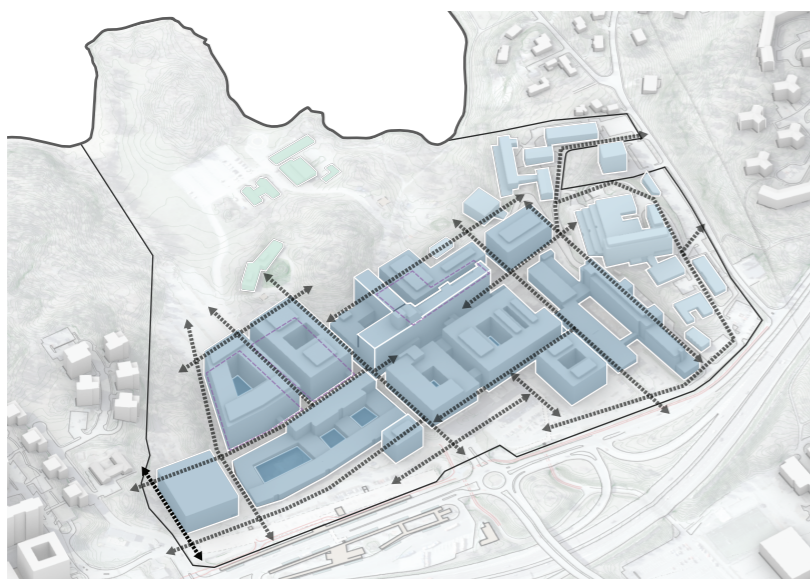

Illustrationsplan

- PLANOMRÅDESGRÄNS
- BEF. PENDEL CYKELSTRÅK
- NYTT LOKALT CYKELSTRÅK
- BEF. BEBYGGELSE
- BEF. BEBYGGELSE SOM KAN UTVECKLAS MED ANNAT INNEHÅLL OCH INTEGRERAS I GRÖNOMRÅDET
- BEF. BEBYGGELSE SOM PÅ SIKT FÖRESLÅS RIVAS
- NY PARKBYGGNAD
- NY BEBYGGELSE
- NATURMARK MED ÖPPEN KARAKTÄR
- ÄNGSMARK/PLANTERINGAR
- TRÄDBEVUXEN NATURMARK
- YTTRE LÄKANDE MILJÖER
- YTOR FÖR HANTERING AV DAGVATTEN OCH SKYFALL
- INNERGÅRD

Kvartersstrukturen

Ändamålsenlig kvartersstruktur i ett finmaskigt vinkelrätt gatunät

För nya vårdbyggnader ställs idag högre krav än tidigare på effektiva och säkra personal-, patient- och varuflöden. För Danderyds sjukhus innebär det att förtätning behöver ske i nära anslutning till befintlig bebyggelse i centrala och södra delen, eftersom det möjliggör korta avstånd mellan funktioner. Den kompakta förtätningen vid befintlig bebyggelse innebär också att parken kan sparas och utvecklas.

För att klara ovissheten om framtidens krav på den fysiska vårdmiljön behöver ny gatustruktur och nya vårdbyggnader utformas generella och flexibla så att förändringar tillåts. Det innebär att den förtätade bebyggelsestrukturen med tiden kommer att bli kvarterslik. Byggnader i kvarter omsluts av ett finmaskigt redundant gatunät, vilket underlättar verksamhetsflyttningar och anpassningar till nya sätt att organisera vård.

En utvecklad byggnadsstruktur ska utgå från befintliga gators- och byggnadsriktningar och medge att ändamålsenliga befintliga byggnader bevaras, utvecklas och återbrukas. I södra delen finns det i dagsläget hårdgjorda ytor med framförallt markparkeringar som går att bygga på utan rivning av bebyggelse. Likaså finns markparkeringen i centrala delen framför huvudentrén. Uppbyggnaden i kvartersstruktur skapar också goda förutsättningar att möta en framtida utveckling i öster.

För att underlätta orienterbarheten inom sjukhusområdet bör sammankoppling av gator i största möjliga mån ske enligt rutnätsprincip, med raka gator som korsar varandra och skapar god sikt djupt inne i området. Den enkla och lättorienterade strukturen ger trygghet för patienter och besökare.

Öst-västligt samband

Förbättrat samband i öst-västlig riktning, mellan sjukhusets sidor, är betydelsefullt både för verksamheten och stadsbilden. För patienter och besökare till sjukhuset är sambandet viktigt för att tillgängliggöra parken och för att underlätta orienterbarhet.

För en god stadsbild är avläsbarheten, möjligheten att se hur olika delar sitter ihop, avgörande. Edsviken är en betydande del av stadsbilden både som landskapselement och kulturhistorisk plats, varför den siktbarriär som sjukhuset idag utgör bör öppnas upp och skapa ett visuellt samband mellan Mörbygårdsvägen och Edsviken.

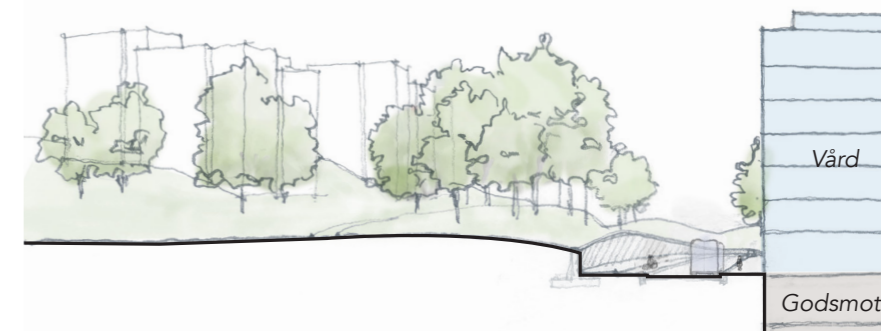
Vid utformningen av de gator som kopplar sjukhusområdet på tvären bör största möjliga hänsyn tas till sikten mellan entrézonerna och grönskan i parken. Gaturummet föreslås formas med rak mittlinje och med möblering och träd med omsorgsfull placering som inte stör siktlinjer från betydelsefulla platser. I utformandet av förbindelsegångar bör hänsyn tas till sikten utan att inskränka på primära vårdfunktioner.

Illustrationsplanens struktur

Illustrationsplanen visar en struktur med två nya gator i öst-västlig riktning. En i söder och en i centrala delen, mellan Ryggradsvägen och Bäckenvägen. Mot parken tillkommer en gata i nordsydlig riktning som sammankopplar alla tvärgående gator.

Illustrationsplanen redovisar en nedbruten kvartersstruktur formad av befintliga och tillkommande vårdkvarter. Det finns befintliga byggnader som bedöms svårpassade till dagens krav för effektiv vårdbyggnad. I illustrationsplanen redovisas byggnaderna som rivna och ersatta med nya.

Bebyggelseutbredningen i söder möjliggör framtida vårdkvarter samt en gods- och logistikcentral, men påverkar en del av en trädbeklädd kulle. Undersökningar har visat att en gods- och logistikcentral på den platsen skulle ha minst påverkan på den befintliga bebyggelsestrukturen och naturen, samt vara bäst lämpad ur trafik- och logistiksynpunkt. En skärning av kullen innebär ett litet intrång på naturen. Det sammantagna naturvärdet i detta område bedöms ändå kvarstå. Skärningen skyddar bostadsbebyggelsen söder om planområdet från godstrafikbuller. I dagsläget finns inga politiska investeringsbeslut för ny vårdbebyggelse eller gods- och logistikcentral på sjukhusområdet.

Sektion genom nya södra infartsgatan, enligt illustrationsplanen, i riktning mot väster. Gatan, som leder till ny gods- och logistikcentral skär något genom kulle. Sektionen visar också relationen till befintlig bostadsbebyggelse söder om planområdet, längs Skogsslingan. En möjlig utveckling enligt planförslaget.

Struktur som hanterar dagvatten och skyfall

En gatustruktur med fler tvärgående gator öppnar för möjlighet att skapa stråk för skyfall och dagvatten. Generellt sker yttlig avrinning mot Mörbyviken i väster och infiltrationsmöjligheterna inom planområdet bedöms begränsade. Eftersom Danderyds sjukhus är en samhällsviktig funktion är det av yttersta vikt att minimera riskerna för översvämning som kan orsaka störningar av sjukhusets funktion.

För hantering av skyfall, fördröjning och rening av dagvatten bör övergripande och samverkande system tas fram. Åtgärder som drivs fram av enskilda projekt inom planområdet måste lösas som en del av den helhetslösningen.

Skyfall

Rekommendationen från Länsstyrelsen är att ny bebyggelse ska planeras så att den inte tar skada eller orsakar skada vid en översvämning från minst ett 200-årsregn med klimatfaktor. Det innebär full framkomlighet längs alla sjukhusets gator och utan översvämning vid byggnader eller påverkan på elförsörjning, vattentillgång och avloppssystem.

Med nya genombrott i strukturen tillsammans med ett helhetsgrepp av justeringar i höjdsättning av befintliga ytor och gator kan skyfallsvägar skapas som minskar översvämningsrisken och förbättrar dagens situation betydligt.

Fördröjning med nedsänkta grönytor och underjordiska magasin uppströms kan minska översvämningsrisken vid instängda ytor vars höjdsättning inte kan förändras.

Fördröjning av dagvatten

Dagvattensystemet ska kunna hantera ett 20-års regn utan marköversvämning. Befintliga dagvattenledningar är begränsade och fördröjningen föreslås huvudsakligen hanteras i nedsänkta grönytor i entrézonerna och gatorna tillsammans med befintliga ledningar. Eftersom vattnet rinner från öst och genom sjukhusområdet mot Edsviken är fördröjningsvolymerna uppströms särskilt viktigt.

Dagvattenrening

Enligt kommunens riktlinjer ska 20 millimeter nederbörd per hårdgjorda ytors reducerade area renas och fördröjas vid större ny-/ombyggnation.

Recipienten Mörbyviken har idag problem med övergödning och miljögifter. För att rena dagvattnet och nå miljö kvalitetsnormerna för vattnet i Edsviken föreslås dagvattendammar i sjukhusparken, kompletterat med nedsänkta grönytor i gator och entrézonerna, samt diken i parken för långsgående rening innan vattnet når dammarna. Ju närmare källan reningen påbörjas desto bättre.

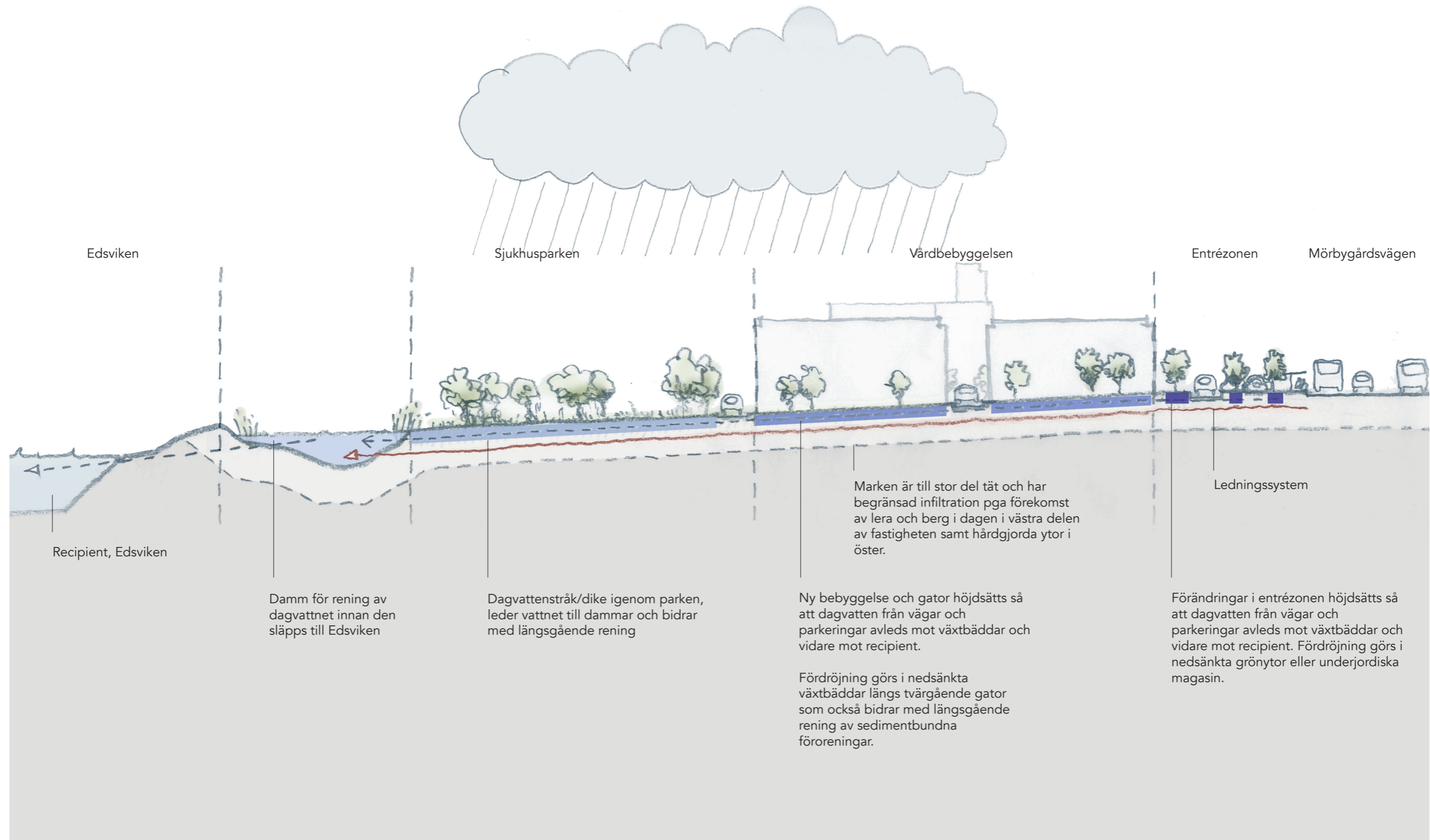
Helhetslösningen med nedsänkta grönytor i gator och entrézonerna samt diken som leder vattnet till dammar i sjukhusparken ligger i linje med intentionerna för en välgestaltad entrézon, gatunät och sjukhuspark. Systemet stödjer inslag av grönska och vegetation, vilket inte bara är positivt ur gestaltningssynpunkt utan också för mikroklimat och gröna yttre läkande miljöer.

Eftersom dagvatten från tak hanteras effektivt på de stora markytorna som finns tillgängliga inom den egna fastighetsmarken föreslås inte biotaktik som huvudlösning för rening och fördröjning av dagvatten.

Rekommendation, riktlinje:

- Utveckling ska ske i enheter om kvarter.
- Gatustrukturen ska över tid bli sammankopplad och redundant. Den ska utvecklas så rationellt och vinkelrät som möjligt, med ursprung i befintlig struktur.
- Gator ska vara så genomgående och obrutna som möjligt. Tvärgående gator ska, i största möjliga mån men utan att inskränka på primära vårdfunktioner, möjliggöra sikt mellan miljön i entrézonerna och grönskan i parken.
- Byggnadsstrukturen ska ta hänsyn till funktions- och flödeskrav, framtida utvecklingsmöjligheter och etappvis genomförande. Hänsyn ska tas till möjligheter för framtida expansion och tillägg.
- Övergripande och samverkande system för att hantera skyfall, fördröjning och rening av dagvatten för området som helhet bör tas fram. Systemet föreslås botten i den förtätade gatustrukturen med fler tvärgående gator, nedsänkta grönytor i gator och entrézonerna samt diken som leder vattnet till dammar i sjukhusparken. Lösningen bör stödja gestaltungsintentionerna för entrézon, gator och sjukhuspark så att gröna inslag i den hårdgjorda miljön ökar.
- Fördröjningen föreslås att huvudsakligen hanteras i nedsänkta grönytor i entrézonerna och gatorna. Fördröjningsytorna uppströms är särskilt betydelsefulla. Ledningar kan också uppdimensioneras för att hantera större vattenvolymer. Underjordiska magasin kan behövas i enstaka fall.

Principskiss för dagvattensystem

Byggnaderna

Generella vårdkvarter

I illustrationsplanen redovisas en struktur med vårdkvarter som håller mått som klarar kraven på generalitet, flexibiliteten och som tål verksamhetsförändringar. Flexibla vårdbyggnader är en hållbarhetsstrategi.

Effektiva, generella vårdvolymmer, behöver medge korta avstånd, få vertikala förflyttningar samt separation av flöden. De måste också effektivt kunna inrymma vårdverksamhet med skilda dimensionerande krav, det vill säga både tekniktunga lokaler som operation eller bildiagnostik såväl som administrativa lokaler och mottagningsrum.

Dimensionerande för vårdkvarteren är också dagsljusinsläpp, rationalitet i byggsystem och den inre rumsorganisationen. Utifrån de dimensionerande parametrarna kan mått härledas som representerar kvarter som klarar en stor variation av innehåll.

Klimat- och resurseffektivitet

Effektivt utnyttjande av resurser och låga utsläpp av växthusgaser under såväl byggnation som framtida drift ska vara ledande för gestaltningens vägval.

Nybyggnation, inklusive rivning av befintliga byggnader, innebär en stor miljöpåverkan, både avseende resurser som används och utsläpp som genereras. Det är av största vikt att resurserna används så att byggnaderna får en lång livslängd genom flexibla lösningar och gedigna material. Solpaneler på tak uppmuntras.

I samband med rivning och uppförande av ny byggnad uppmuntras återbruk av byggnadsdelar och material från den rivna byggnaden. Kvaliteter från innergårdar eller platsbildningar kring den rivna byggnaden kan

också tas tillvara. Arkitektoniska kvaliteter från befintlig miljö bör, om fastighetsekonomiska och tekniska förutsättningar tillåter, tillvaratas och lämna historiska spår efter sig.

Nybyggnation ska förhålla sig till Locums Miljöplan. Där listas prioriteringar som ska bidra regionens minskade klimatutsläpp, bland annat:

- Minimera energibehovet samt tillföra och välja förnybar energi när så är möjligt.
- Optimera materialanvändningen och använda material med minsta möjliga påverkan på miljö, hälsa och klimat.
- Förebygga uppkomsten av avfall för att sedan återanvända och materialåtervinna.
- Fasa ut köldmedier med hög global uppvärmningspotential och minimera dess läckage.
- Kravställa förnybara bränslen för transporter av material och avfall.

Sol- och dagsljus

När sjukhuset förtätas och vårdkvarteren blir högre med mindre gårdar och smala gaturum, blir det mer utmanande med tillgång till dagsljus inomhus. Även ökade krav på energieffektivitet i byggnaderna kan påverka mängden dagsljus som når inomhusmiljön, exempelvis genom minskade fönsterglasareor.

Kraven för sol- och dagsljus för byggnader är beroende av byggnadernas uppdrag och kravuppfyllnaden testas i bygglovsskedet.

I framtagande av detaljplanen har en Sol- och dagsljusstudie tagits fram (se bilaga Sol- och dagsljusstudie, & Rundquist, 2025). Analyserna är gjorda för det troliga, fullt utbyggda scenariot enligt illustrationsplanen. I analyserna redovisas den nya bebyggelsen med generella kvartersklossar och med

högsta tillåtna höjd enligt plankartan. Volymerna i illustrationsplanen har inget bestämt inre program. Vid utformning av vårdbebyggelse bör sol- och dagsljus för den inre miljön beaktas i tidigt skede i planeringen.

I analysen kan man utläsa att intilliggande fastigheter och bebyggelse inte skuggas av ett genomförande av detaljplanen. För sjukhusparken och entrézonerna skapar ett genomförande av detaljplanen goda förutsättningar för sol- och dagsljus.

Rekommendation, riktlinje:

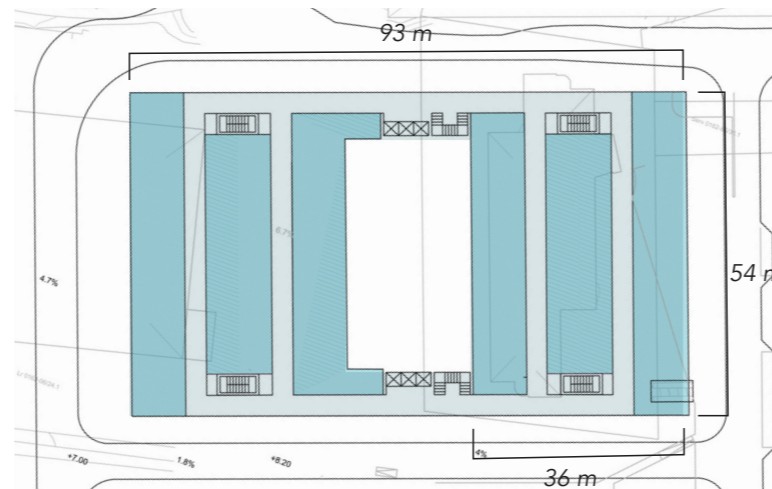
- *Vårdkvarter bör tillåta flexibla planlösningar och medge effektiva och säkra personal-, patient- och varuflöden.*
- *Fasader bör möjliggöra framtida förändringar i rumsindelning och olika väggplaceringar.*
- *Bjälklags- och våningshöjder bör möjliggöra framtida teknikförändringar.*
- *Följande miljömål bör vara styrande för gestaltningen:*
 1. *Effektiv energianvändning*
 2. *Begränsad klimatpåverkan*
 3. *God inomhusmiljö*
 4. *Sunda materialval*
 5. *Hållbar drift och förvaltning*
- *Återbruk av platser, byggnadsdelar och material uppmuntras.*
- *Skapa goda förutsättningar för sol- och dagsljus genom att tidigt beakta sol- och dagsljus i planeringen av nya gator och volymer.*
- *Byggnader med god dagsljusstillgång och energieffektivitet bör eftersträvas.*

Vårdvolymstest för kvarter 62 i Illustrationsplanen.
Byggnaden är i skissen anpassad för psykiatrisk vård, men har varierade byggnadsbredder som medger ett flexibelt innehåll.

Kvarteret har i sin yttre form generella mått som klarar bebyggelse med andra tjocklekar och innehåll.

Skissen har använts i arbetet med framtagande av illustrationsplanen för att utreda och säkerställa dess flexibilitet.

Vårdvolymstest för kvarter 63 i Illustrationsplanen.
Exempel på vårdvolym med breda byggnadskroppar och dubbelkorridorlösning. Byggnaden har mått som medger korta avstånd, få vertikala förflyttningar samt separation av flöden och ett rationellt byggsystem.

Kvarteret har i sin yttre form generella mått som klarar bebyggelse med andra tjocklekar och innehåll.

Skissen har använts i arbetet med framtagande av illustrationsplanen för att utreda och säkerställa dess flexibilitet.

Operationsenheter, intensivvård, bilddiagnostik med mer kräver stora sammanhängande verksamhetsytor samt omfattande tekniska lösningar som i de flesta fall löses in i breda byggnadskroppar med dubbelkorridorlösning.

Verksamhetsytor med mindre tekniska krav som till exempel öppenvårdsmottagningar, slutenvårds vårdavdelningar och administrativa ytor däremot skiljer sig i kravet på byggnadsutformningen.

Därför byggs dagens sjukhusbyggnader, generellt sett, med byggnadsdelar med varierade byggnadsbredder - bredare byggnader för högteknologiska vårdmiljöer och smalare byggnadskroppar för mindre avancerad vård.

Den inre strukturen byggs kring modulära typrum, organiserade i enheter. En vårdavdelning består till exempel huvudsakligen av typrum - vådrum, dessa fogas samman till organisatoriska enheter - vårdteam och flera moduler bildar en enhet - vårdavdelning. En generell uppbyggnad underlättar för verksamhetsförflyttningar mellan olika våningsplan, patientförflyttningar mellan avdelningar, samt att personalen känner igen sig oberoende på vilken avdelning de jobbar.

Förbindelsegångar

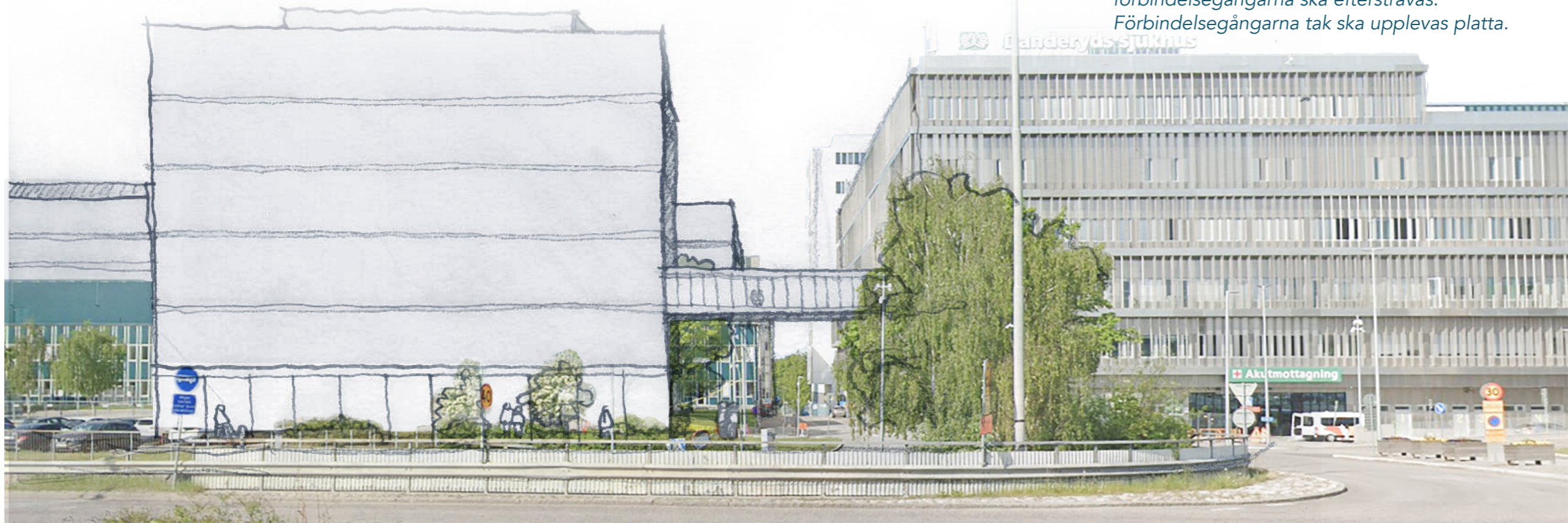
Det är väsentligt för ett robust sjukhus att funktionella samband, logistik och rörelser inom sjukhuset fungerar effektivt. Byggnaderna i ett sjukhus behöver ofta vara sammankopplade på flera våningsplan för att underlätta de interna flödena av gods, personal och patienter.

Utformningen av förbindelsegångarna ska göras i avvägning mellan sjukhusets inre funktion och dess yttre miljö. För gatans utformning är det betydelsefullt att

förbindelsegången inte dominerar gaturummet och att största möjliga sikt längs gatan eftersträvas. För gatorna i öst-västlig riktning, som sammankopplar entrézon och parken, är siktens betydelse extra viktig. Det är eftersträvansvärt att förbindelsegångarnas formuttryck signalerar bro snarare än portik och att dess fasader har ett lätt och öppet uttryck samt att taket bör upplevas platt, likt bebyggelsen i övrigt.

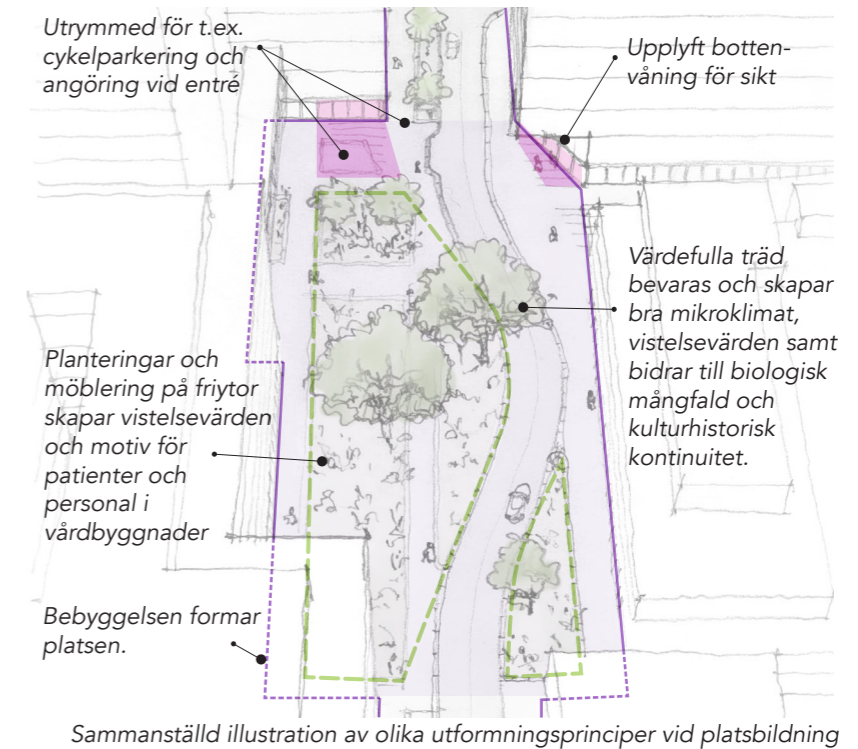
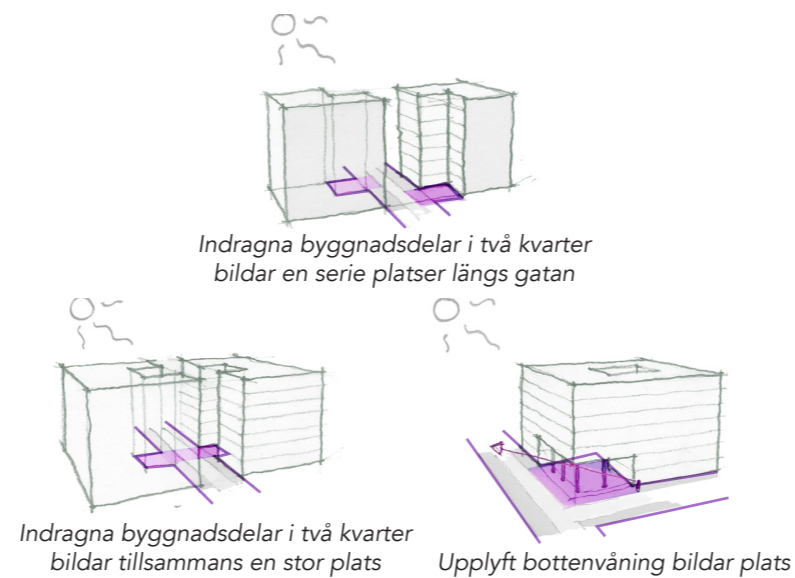
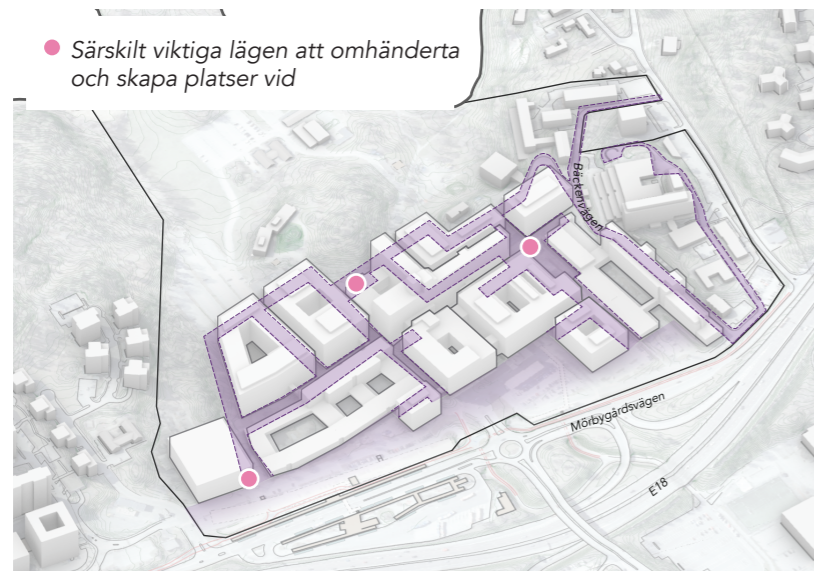
Rekommendation, riktlinje:

- *Förbindelsegångar ska utformas så att största möjliga sikt längs gatan behålls, utan att det gör avkall på sjukhusets primära funktioner. Särskilt viktig är sikten vid gatorna som sammankopplar entrézon och sjukhusparken.*
- *Förbindelsegångarnas formuttryck bör signalera bro snarare än portik.*
- *Förbindelsegångar ska utformas med hänsyn till framkomlighet för räddningstjänstens fordon och annan nödvändig utryckningstrafik genom att respektera en frihöjd om minst 4 meter över färdig marknivå.*
- *Ett lätt och öppet fasaduttryck för förbindelsegångarna ska eftersträvas. Förbindelsegångarna tak ska upplevas platta.*

Vy från öst mot Rygggradsvägen.
Förbindelsegången tillåter sikt mot sjukhusparken. Fotomontage och Illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

Platser inom strukturen

Platser i strukturen

Längs med de interna gatorna kan kvartersvolymerna dras in, formas, i strategiska lägen för att vidga gaturummet och forma platser. Platser kan uppstå för att till exempel tillåta dagsljus till de nedre våningarna, skapa rekreationella vistelsemöjligheter, ge utblickar från patientrummen, utvidga närzonen vid entréer, ge plats för gröna ytor för hantering av dagvatten och mikroklimatreglering. Platserna kan tillkomma för att skapa betydelsefulla samband inom bebyggelsestrukturen och till omgivningen, t.ex. i övergången mellan bebyggelse och sjukhuspark eller för att tillsakapa siktlinje mellan t.ex. entrézon och sjukhuspark. Platserna som bildas kan fylla flera funktioner och vid utveckling av platser bör synergieffekter och mervärden utredas.

Utvidgningen av gaturummet kan ordnas på olika sätt, t.ex. med upplyft bottenvåning eller partiellt indragna bottenvåningar. Platsbildningar bör ha gröna kvaliteter för rekreativa värden och för dagvattenhantering. Oprogrammerade friytor bör utformas som kvalitativa gröna ytor.

En ny typ av innergård

Under den stora expansionen på 50- och 60-talet arbetade man mycket medvetet med innergårdar som del av sjukhusets funktion. Innergårdar formgavs med kompositioner av växtlighet, ordnade markbeläggningar och möblering. Funktionellt var en del tänkta som rastplatser för personal, andra inriktade för att skapa vackra motiv inifrån och en del som rekreationsrum för patienter.

Dagens sätt att bygga sjukhus innebär ökad inomhusvolym och större ytor för redundanta gatusystem, vilket gör att gårdarnas storlek minskar. Inne i den förtätade bebyggelse- och gatustrukturen finns potential för en ny typ av platsbildning som kan ersätta en del av den traditionella innergårdens uppdrag, en ny typ av "innergård".

Exempel: platsbildning vid ekarna

I illustrationsplanen finns illustrerad, längs den nya infartsgatan i den centrala delen, en platsbildning som integrerar en ny gatufunktion med bevarande av två stora ekar. Kring de stora ekarna, som i dagsläget ligger på en innergård, Medicinalgården/norra gården vid byggnad 20, har byggnaderna och gatan fått maka på sig för trädens och platsbildningens skull. Platsen skapar ett avbrott i det annars långa, homogena gaturummet (se bild på sida 43).

Rekommendation, riktlinje:

- Platsbildningar som utvidgning av gaturummet kan ordnas på olika sätt, t.ex. med upplyft bottenvåning, partiellt indragna bottenvåningar eller trappande byggnadshöjder. Platsbildningar bör ha gröna kvaliteter för rekreativa värden och för dagvattenhantering. Oprogrammerade friytor bör utformas som kvalitativa gröna ytor.
- Platsbildningarnas utformning kan med fördel spegla principerna som historiskt format innergårdarna i området, som att tillvarata utblickar och förbindelser till sjukhusparken samt planteringarnas centrala betydelse för gestaltningen.
- Vid val av läge för platsbildning bör hänsyn tas till befintliga träd eller andra kulturhistoriska värden. Platsbildningar inom bebyggelsestrukturen bör vara välformade, ha hälsofrämjande syften och rekommenderas programmeras med en mångfald av funktioner.
- Platserna bör ha gröna kvaliteter som kan uppskattas både på platsen och inifrån intilliggande byggnader.
- Om platsbildningen är lämplig för fördröjning och rening av dagvatten bör det inkluderas i gestaltningen.

Markplanet

Det man kommer nära som gående längs en gata eller en platsbildning är särskilt betydelsefull för upplevelsen av en plats. Gatans och platsens utformning i sig är viktig, men så även byggnadernas markplan, dess detaljer och entréer.

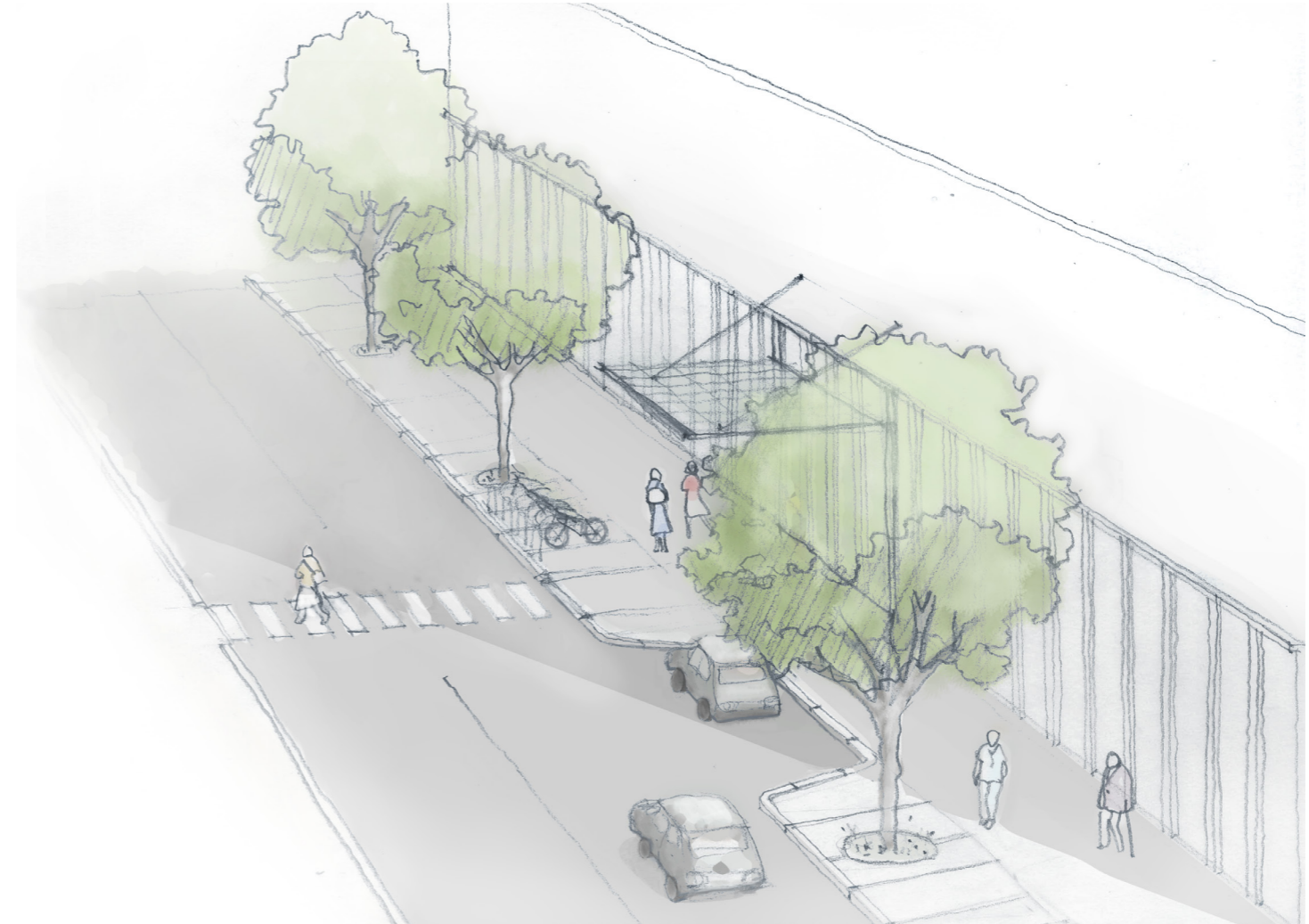
Markplanets betydelse

Tillsammans med entréer och angöringszonen, formar markplanen verksamhetens ansikte utåt och är det första som möter besökaren. Vårdverksamheten sträcker sig över dygnets alla timmar. En gestaltning som medger visuell kontakt mellan inne och ute synliggör mänsklig närvaro och skapar trygghetskänsla hos både besökare och personal.

Entréer

Entréer för besökare ska vara generösa, välkomnande och utformas så att de syns på håll. Alla entréer i sjukhusområdet bör ha ett enhetligt uttryck så att de är lätta att känna igen. Befintliga entréer markeras, i de allra flesta fall, med ett skärmtak och så bör även nya entréer. Att fasaderna är genomsiktiga är extra viktigt vid entréerna.

Gatans utformning vid entréerna är av stor vikt för entrémiljön som helhet. Vid entréerna ska angöringsplatser för cykel och bil anordnas. Övergångsställen placeras med hänsyn till entréernas lägen.

Skiss entrésituation. Utskjutande skärmtak markerar ingången. Vid entrén finns angöring för cykel och bil. Övergångsställen anpassas till entréernas lägen.

Rekommendation, riktlinje:

- Där det är möjligt bör markplanen utformas på ett sätt som upplevs transparent och som tillåter sikt mellan ute- och innemiljön, förutsatt att det inte inskränker på vårdtagares integritet och säkerhet.
- Lokalerna ska medge personlig integritet.
- Synliga delar i fasader som man kommer nära, i markplan mot gata, bör gestaltas med hög detaljeringsnivå.
- Entréer för besökare bör placeras och utformas så att de kan synas på håll. Alla entréer för besökare bör ha ett enhetligt uttryck så att de är lätta att känna igen. Entréer för enbart personal ska hållas gestaltningsmässigt neutrala för att undvika förvirring.
- Vid besöksentréer ska angöringsplatser för cykel och bil anordnas.
- Övergångsställen ska placeras med hänsyn till entréernas lägen.

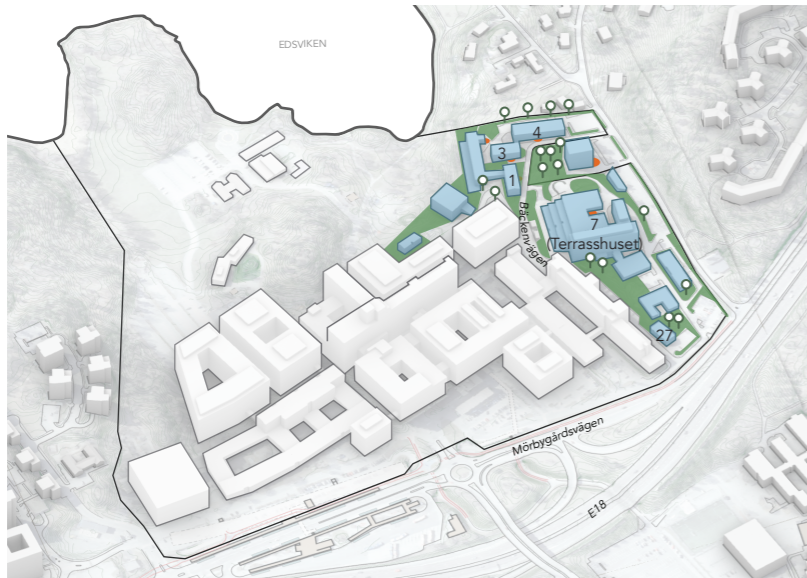

Vy mot väster, mot platsbildning och park.
Platsbildning i strukturen, vid två stora befintliga ekar.
Illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

3.4 Norra delen

Danderyds sjukhus Norra del, från väst
Foto: Erik Somnäs

Den norra delen

Den norra delen är topografiskt och förbindelsemässigt avknoppat från övriga sjukhuset. Här finns den äldsta bebyggelsen med kulturvärden och byggnadsstrukturen skiljer sig från övriga sjukhuset med sin hus i park-karaktär med sammahängande grönytor som går hela vägen fram till byggnadernas fasader.

Enligt plankartan är utbyggnadsmöjligheterna försiktigare i den norra delen eftersom förutsättningarna för effektiv vård är begränsande, med avseende på kulturmiljö och topografi. Planen tillåter ett tillägg till befintlig utnyttjandegrad om ca 3% sammantaget för hela norra delen.

För att spara hus i park-karaktären begränsas bebyggelsen med maximal byggnadsarea, det vill säga fotavtryck per byggnad, till 1500 kvadratmeter för merparten av norra delen. Det finns också en varsamhetsbestämmelse i plankartan som innebär att alla ändringar ska göras varsamt med hänsyn till områdets karaktär.

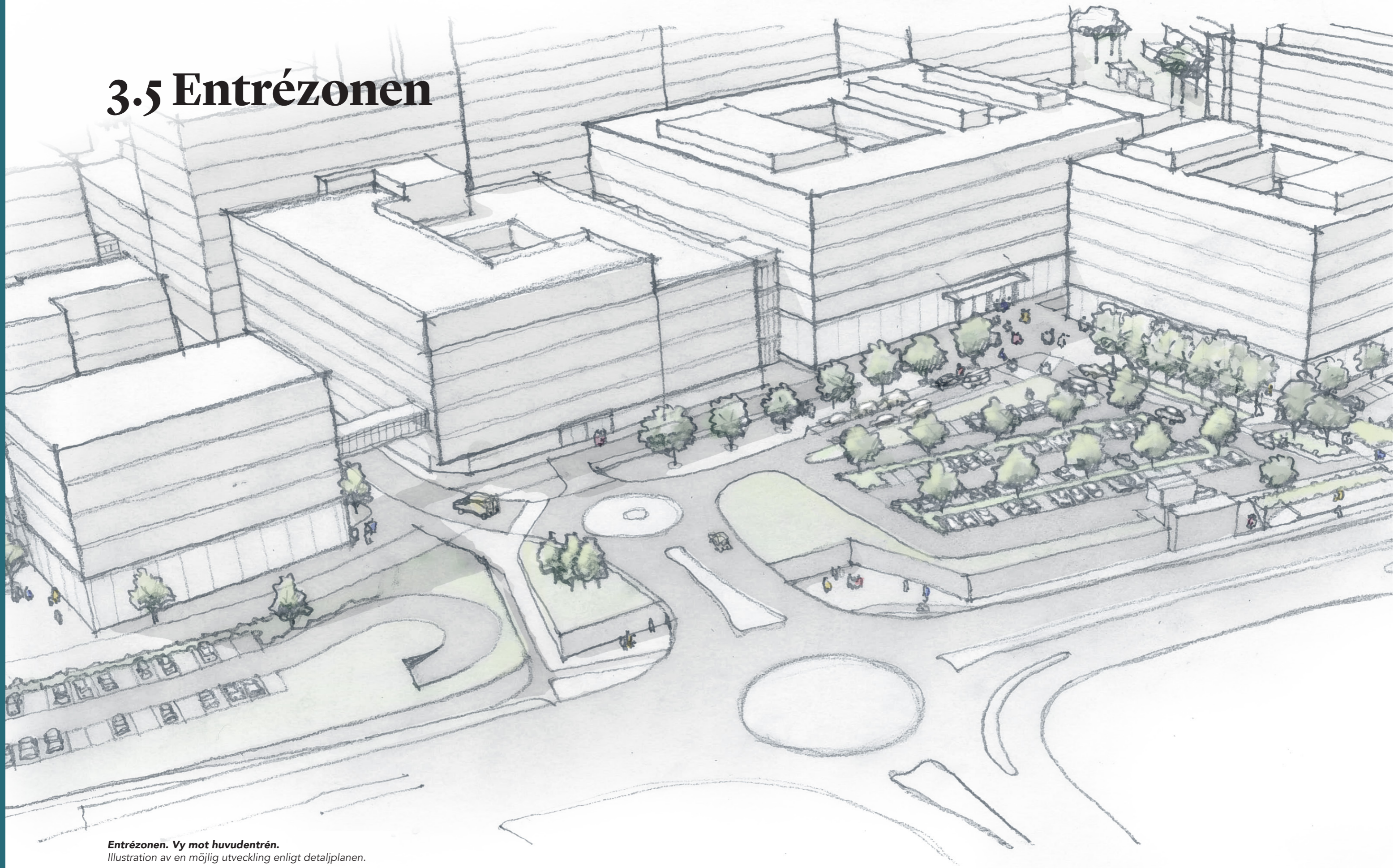
De fyra äldsta byggnaderna (byggnad 1, 3, 4 och 27), som utgör viktiga beståndsdelar i berättelsen om sjukhusets historia, regleras med bestämmelser om skydd av kulturvärden och varsamhet. Det är bebyggelsens exteriöra värden som har skyddsvärde.

Terrasshusets (byggnad 7) fasadutformning och karakteristiska terrassering från mitten av 1950-talet omfattas av kulturmiljövärde som skyddas med varsamhetsbestämmelser.

Rekommendation, riktlinje:

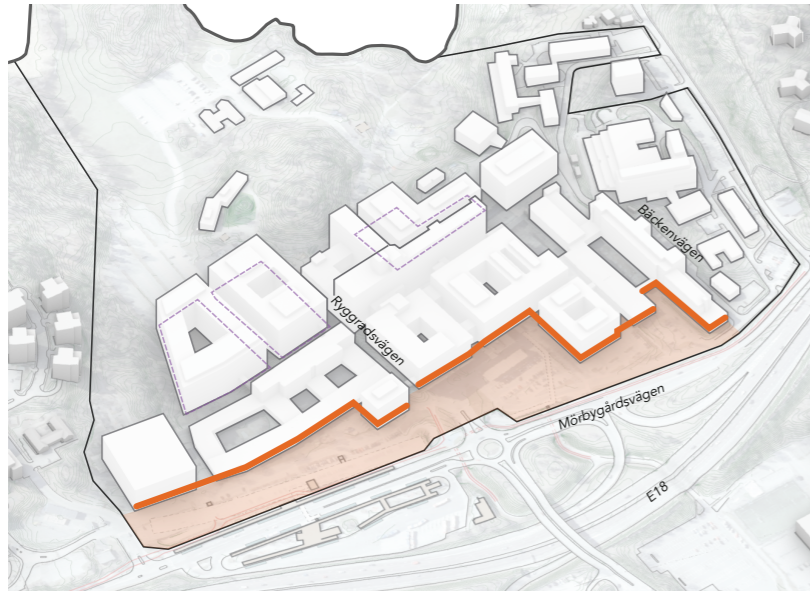
- *Utöver den hänsyn som plankartan utverkar uppmuntras om-, till- och nybyggnader inspireras av befintlig bebyggelses karaktär och områdets hus i park-struktur med sammanhängande grönytor som går hela vägen fram till byggnadernas fasader.*

3.5 Entrézon

Entrézon. Vy mot huvudentrén.
Illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

Bebyggelsen mot entrézon

Vy mot huvudentrén.

Den framskjutna huvudentrénbyggnaden kommer närmare gånggrörelserna i entrézon och huvudentrén ligger i alléns riktning. Fotomontage och illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

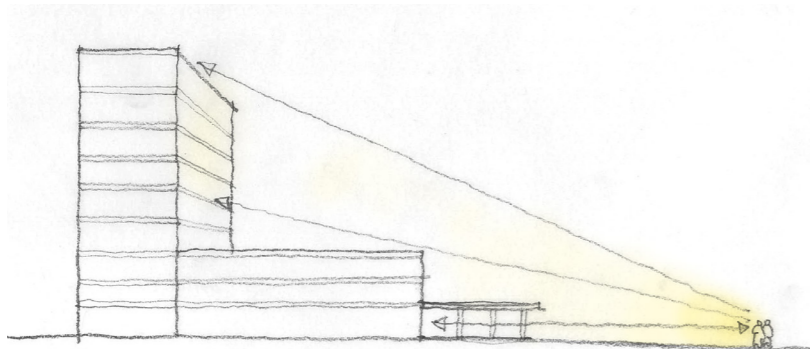
Tydlig, trygg entrézon

Personer som kommer till sjukhuset ska kunna känna sig välkomna, trygga och hitta rätt så att fokus kan läggas på sjukhusbesöket. Sjukhusets omfattande och komplexa konfiguration ställer stora krav på utformningen som ska underlätta för människor att effektivt kunna hitta till entréer och navigera till sjukhusets olika delar.

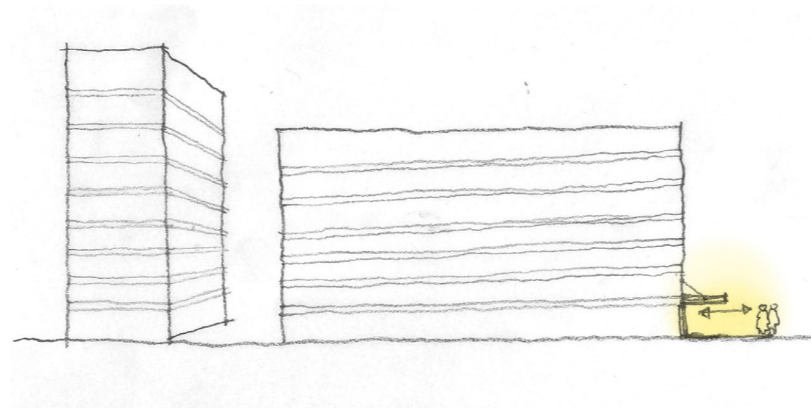
Bebyggelsens möte med entrézon

Byggnadernas fasader mot entrézon och Mörbygårdsvägen är sjukhusets ansikte utåt. Mot entrézon möjliggör plankartan bebyggelsen att komma närmare Mörbygårdsvägen, vilket syftar till att forma Mörbygårdsvägen som ett tydlig stadsrum samt att möjliggöra en kompaktare entrézon som är mer lättöverskådlig och mindre trafikdominerad.

Byggnadernas fasader är entrézonens inre väggar. Eftersom det är viktigt att kunna läsa av entrézonens uppbyggnad enkelt är det fördelaktigt om bebyggelsen är ordningsam och lugn och hjälper till med förståelsen av platsen. Byggnaderna mot entrézon bör liva med varandra, med undantag för de större förskjutningar som definieras av plankartan och som formar platser inom entrézon. Byggnaderna mot entrézon bör vara sammahållna och ouppbrutna, utan utstickande byggnadsdelar, så att en kontinuerlig "entrézonsvägg" är avläsbar.

Idag ligger huvudentrén på avstånd från Mörbygårdsvägen.
Gåendes rörelsestråk ligger på avstånd från entrén.
Det centrala höghuset är synligt i från ankomst- och parkeringsytan.

Med detaljplanen kan sjukhuset byggas närmare Mörbygårdsvägen.
Gåendes rörelsestråk ligger närmare entrén
och miljön får en mänsklig skala.

Entrézon i mänsklig skala

Historiskt har de stora markparkeringarna, tillsammans med den låga entrébyggnaden och det centrala höghusets höga höjd och skala, skapat en bebyggelsekomposition tongivande för upplevelsen av sjukhuset vid angöring österifrån, ankommande med bil, buss, gång och cykel. Kompositionen ger en upplevelse av storslagenhet och monumentalitet och innehar kulturhistoriskt värde.

I illustrationsplanen ersätts delar av befintlig markparkering, huvudentrébyggnad och intilliggande huskroppar med nya vårdbyggnader. De positiva konsekvenserna av ny bebyggelsestruktur anses i en sammanvägd bedömning överväga de negativa. Förtätning i detta läge är en del av strategin att utveckla på hårdgjorda ytor nära befintlig vårdbebyggelse för att spara på sjukhusparken och att bygga effektiv vårdbebyggelse.

Befintlig huvudentrébyggnads bakskjutna position ingår också i problematiken kring befintlig angöringsytas bristande orienterbarhet. Huvudentrébyggnadens bakskjutna position gör att entrén ligger dold och med avstånd till gåendes rörelsestråk.

En möjlig ny huvudentrébyggnad rekommenderas att skjutas närmare Mörbygårdsvägen så att den livar med dagens akuvårdsbyggnad, byggnad 52. Greppet är betydande för att synliggöra den i dagsläget dolda huvudentrén och för att föra den närmare gångflödena i entrézonen.

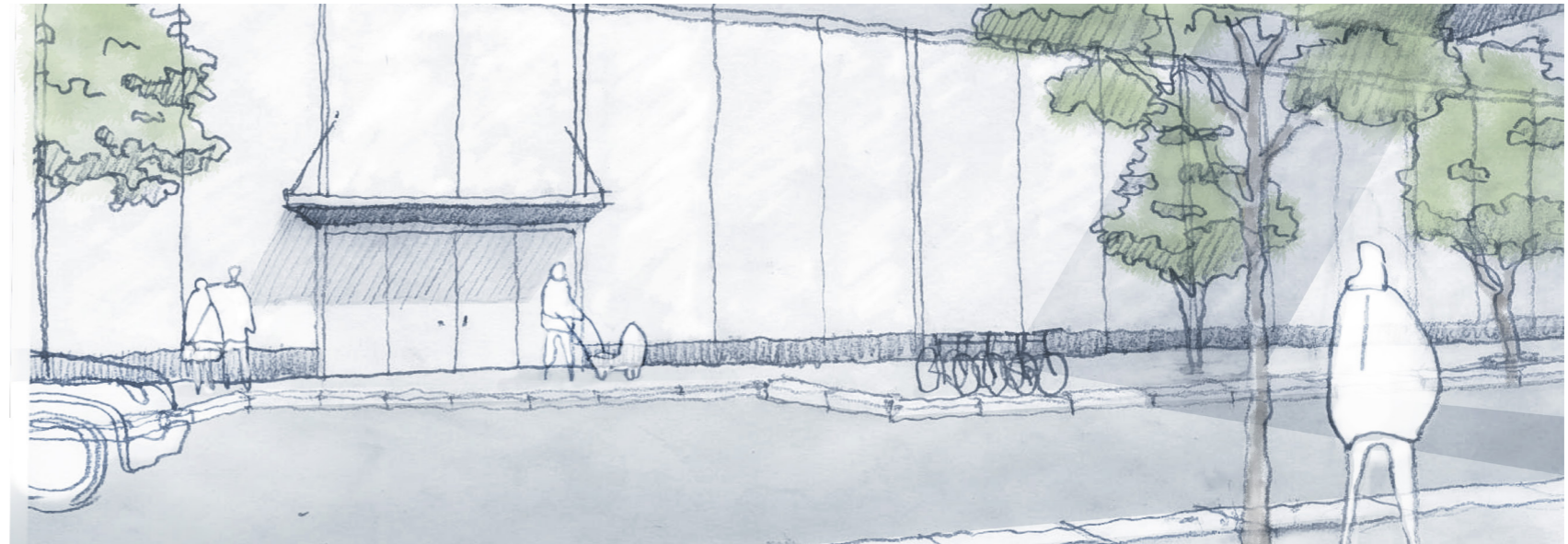
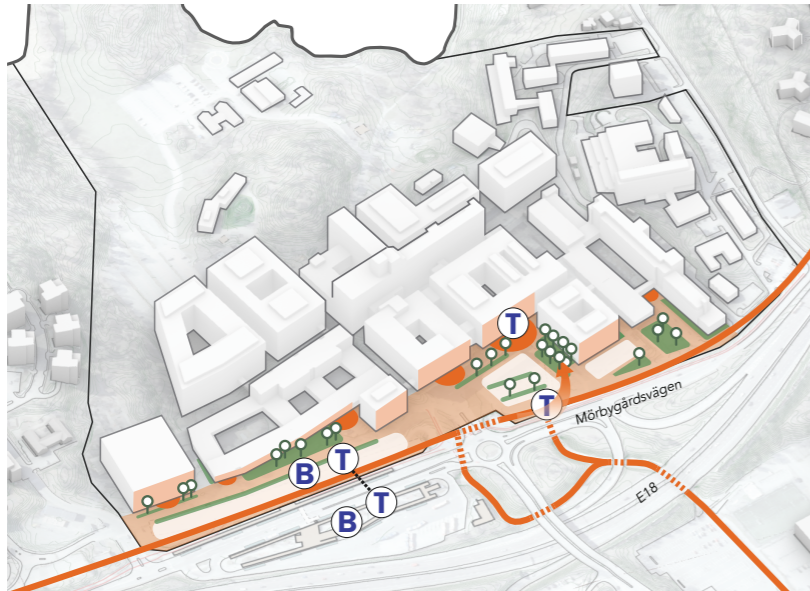
Med förtätad, uppbruten kvartersstruktur och med en framskjuten bebyggelsefront kommer de nya volymerna närmare de gåendes rörelser och skapar en välkomnande miljö i en mänskligare skala.

En direktanslutning till huvudentrén från tunnelbanan, likt dagens situation, bör ordnas också vid ny huvudbyggnad i framskjutet läge. Ny huvudentré bör linjera med bedintlig trädallés riktning.

Rekommendation, riktlinje:

- Ny bebyggelsefront som kommer närmare Mörbygårdsvägen bör eftersträvas.
- Vid ombyggnation rekommenderas att huvudentrén skjuts närmare Mörbygårdsvägen så att den inte, som idag, ligger dold för ankommande söderifrån.
- Bebyggelsefasader bör liva med de intilliggande byggnader för ökad tydlighet och underlättad orienterbarhet, med undantag för de större förskjutningar som definieras av plankartan och som formar platser inom entrézonen.
- Enskilda byggnaders fasader mot entrézonen ska följa riktningen av den vinkelräta strukturen.
- Sammahållna, uppbrutna fasader utan utstickande byggnadsdelar förespråkas.
- Huvudentréns placering bör linjera med befintlig trädallés riktning.

Entrézonens utformning

Entré längs intern gata.

Illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

Entrézonens utformning

Till Danderyds sjukhus kan man komma gående, med tunnelbana, buss, cykel, bil eller taxi. Mötet med sjukhuset ser olika ut beroende på trafikslag, men det är kring entrézonerna, ytan mellan vårdbebyggelsen och Mörbygårdsvägen, i princip alla ankomster till sjukhuset sker.

Det är mycket viktigt att entrézonens olika funktioner utformas tydligt och konsekvent. Till exempel bör entréer för patienter och besökare, och miljöerna i direkt anslutning, utformas med ett enhetligt uttryck över hela området så att de är lätta att känna igen.

Vid entréer bör det finnas väderskyddad plats med överblick över ankomstmiljön för patienter som väntar på transport hem. Särskilt viktigt är detta vid huvudentrén.

Det är av yttersta vikt att entrézonerna tillåter överblick mellan viktiga målpunkter. God sikt behöver till exempel finnas mellan huvudentré och vid gångbana från

gångtunnel (från Roslagsbanan och bussterminalen), bussterminalen och tunnelbaneuppgångar. Gator, gångstråk och strukturerande planteringar ska i första hand stödja de stora rörelseflödena och tydligt leda mellan målpunkterna i entrézonerna.

Lättöverskådlig miljö uppdelad i mindre platser

Stor del av befintliga parkeringsytor föreslås att ersättas på sikt av underjordiska parkeringsgarage. Trafiken till parkeringsgaragen föreslås ordnas från den södra infarten samt från ny infart norr om Rygggradsvägen ("nya gata i centrala delen" i illustrationsplanen). På så vis minskas biltrafiken på Rygggradsvägen i entrézonens mest centrala del som idag karakteriseras av en stökig och trafikdominerad miljö.

Minskad mängd parkeringsytor i entrézonerna möjliggör en mer koncentrerad, lättöverskådlig miljö med mer utrymme för gröna vistelsemiljöer. De omformade markparkeringar ska ha en logisk uppbyggnad och kantas av strukturerande planteringar. Planteringarna fungerar som naturliga avgränsningar som hjälper till att definiera områden och vägleda fotgängare, vilket

minskar risken för förvirring och olyckor. Dessutom skapar de en mer estetiskt tilltalande och inbjudande atmosfär, vilket gör att människor känner sig mer bekväma och säkra när de vistas där.

Detaljplanen möjliggör en uppdelning av entrézonerna i mindre triangelformade platsbildningar, en i södra delen, en i centrala delen och angränsande till norra delen, som bryter ner den stora entréytan i tydliga mindre platser, till en mänsklig skala.

Komplementbyggnader i entrézonerna

I entrézonerna tillåts, enligt plankartan, mindre fristående byggnader med fotavtryck om maximalt 200 kvadratmeter samt maximal höjd om 7 meter. Utnyttjandegraden begränsas till 5% av entrézonerna. För byggnader som har ett fotavtryck mindre än 25 kvadratmeter tillåts en högre byggnadshöjd om +50 meter över nollplanet.

Byggnaderna ska ha ett nätt uttryck, underordnad vårdbebyggelsen, och får inte placeras så att de stör siktlinjer som är betydelsefulla för orienterbarheten.

Strukturerande grönska kring markparkeringsplatser.
Foto WRS, från Stockholm och vattens publikation "Nedsänkt växtbädd"

Grönska med multifunktionalitet.
Grönskan är en del av dagvattensystem, den är strukturerande för markparkeringsplatserna och samtidigt välgörande för mikroklimatet.
Foto WRS, från Stockholm och vattens publikation "Nedsänkt växtbädd"

Gröna ytor i entrézonen, viktiga för vistelsemiljö, mikroklimat, kulturhistoria och vattenhantering

I entrézonen föreslås bevarande och variationsrikt tillägg av gröna inslag. Vegetation är positiv och nödvändig ur flera synvinklar.

I platsbildningarna föreslås nya gröna vistelseplatser. Eftersom entrézonen har stora utmaningar med det intilliggande motorvägslandskapet och stora hårdgjorda ytor är gröna inslag som skapar lugna, trygga, rofyllda platser mycket betydelsefulla.

Vegetation behövs också för att förbättra mikroklimatet. Stora träd ger särskilt bra skydd mot värmeböljor och befintliga stora träd bör bevaras i största möjliga mån.

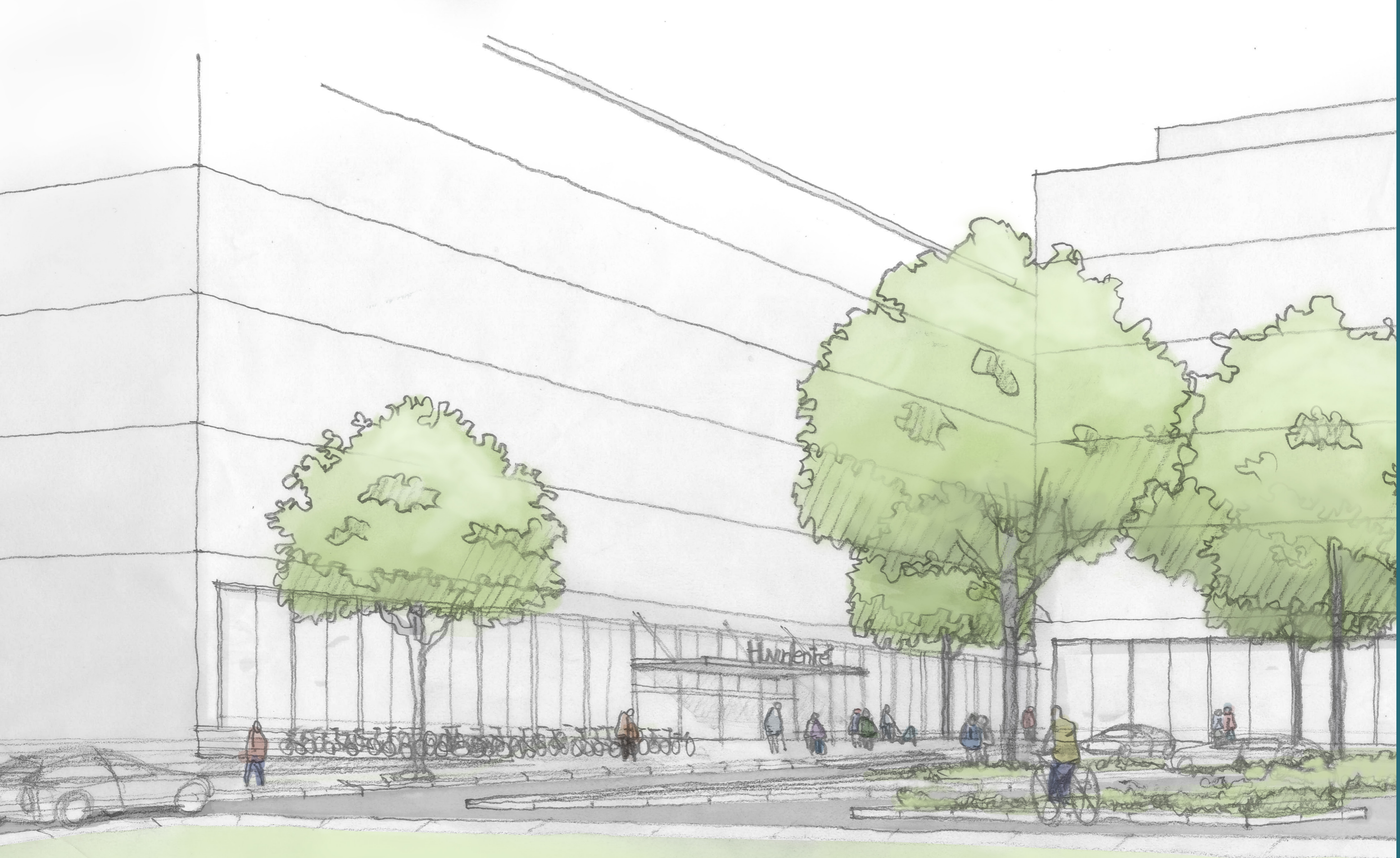
Historiskt har markparkeringarna i entrézonerna kantats av häckplanteringar med regelbundet planterade träd. Vegetationen har använts som strukturerande element för parkeringens ordning. Intentionen är att entrézonens parkeringsytor successivt ska minska i storlek och ordnas på annat sätt än idag. Även de omformade markparkeringar ska kantas av strukturerande planteringar som synliggör parkeringsplatsernas logiska uppbyggnad och bidrar med grönska till entrézonerna.

För all vegetation i entrézonerna föreslås att, där det är möjligt, utformas med nedsänkta grönytor. Nedsänkta grönytor i entrézonerna föreslås som del i ett större system för hantering av dagvatten och skyfall. Grönytorna bidrar till fördröjning och rening av dagvattnet. Eftersom vattnet rinner från öst och genom sjukhusområdet mot Edsviken minskar ytavrinningen för hela området med fördröjning uppströms, i entrézonerna.

Befintlig trädallé, vid sjukhusets huvudentré, omfattas av biotopskydd enligt miljöbalken och ska bevaras.

Rekommendation, riktlinje:

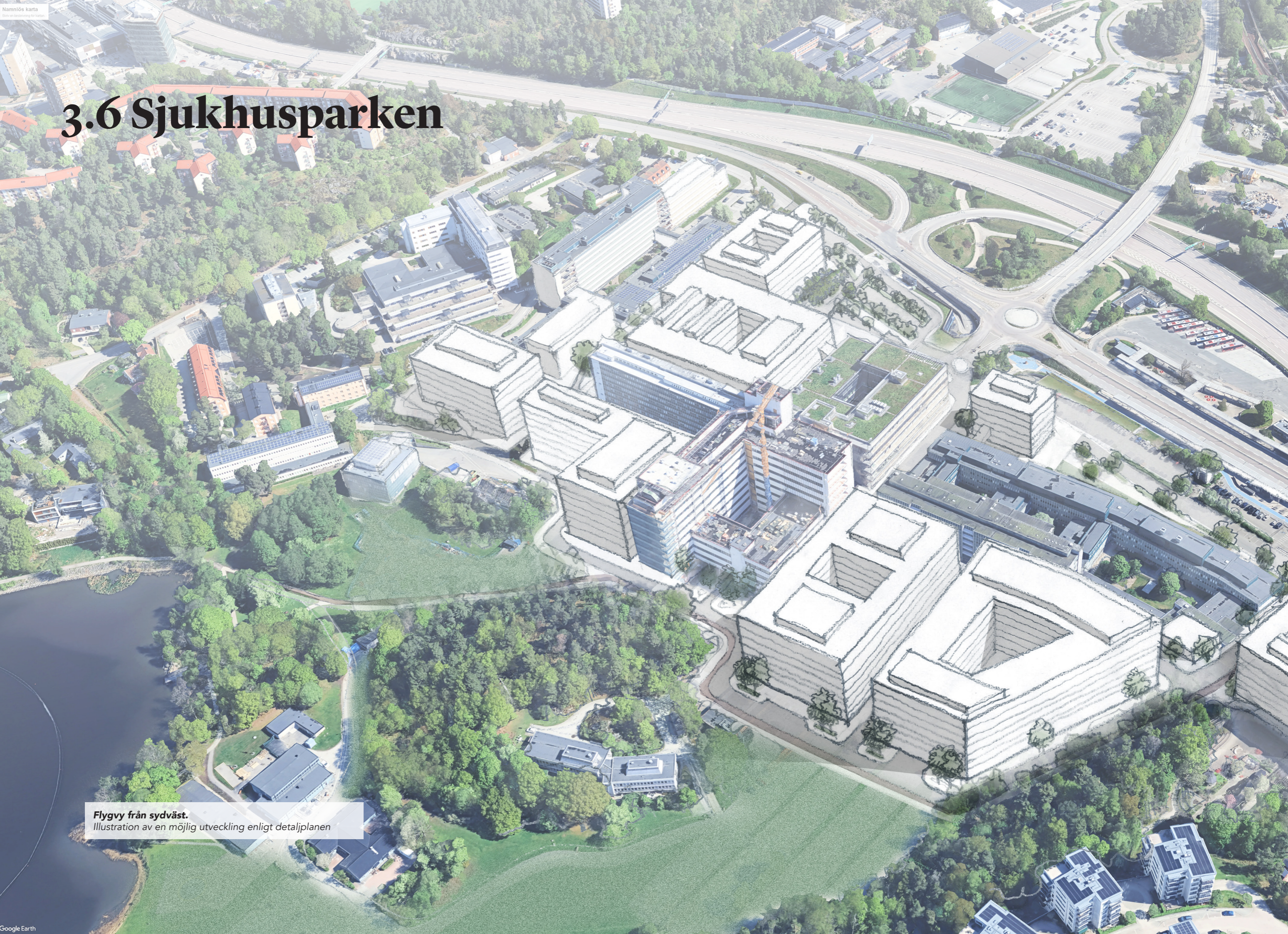
- Generella riktlinjer för entréer hittas på sida 42.
- En kompaktare entrézon med färre markparkeringsplatser, som är mer lättöverskådlig, mindre trafikdominerad och ger mer utrymme för gröna vistelseplatser, bör eftersträvas.
- Vid besöksentréer bör det finnas väderskyddad plats, med överblick över ankomstmiljön, för patienter som väntar på transport hem.
- För att synliggöra trygghetskapande mänsklig närvaro rekommenderas transparenta fasader vid entréer, förutsatt att det inte inskränker på sjukhusets funktion eller säkerhet.
- I entrézonerna ska grönska finnas där det är möjligt för att bidra till en vistelsevänlig miljö och till lokal sänkning av temperaturer vid värmeböljor.
- Markparkeringar i entrézonerna ska kantas av strukturerande planteringar som synliggör markparkeringarnas logiska uppbyggnad.
- Utformning av grönska i entrézonerna bör ske i samverkan med dagvattenhanteringssystemet. Vegetation i entrézonerna föreslås utformas med nedsänkta grönytor där det är möjligt.
- Befintlig trädallé, vid sjukhusets huvudentré, omfattas av biotopskydd enligt miljöbalken och ska bevaras.
- Gator, gångstråk och planteringar ska stödja de viktigaste rörelseflödena och leda mellan målpunkterna i entrézonerna.
- Komplementbyggnader i entrézonerna ska ha ett uttryck som är underordnat vårdbebyggelsen och får inte placeras så att betydelsefulla siktlinjer störs.
- Bemannade verksamheter som restauranger, kiosker och apotek ska placeras i anslutning till allmänna ytor för att de ska upplevas tillgängliga.

Vy mot huvudentrén.

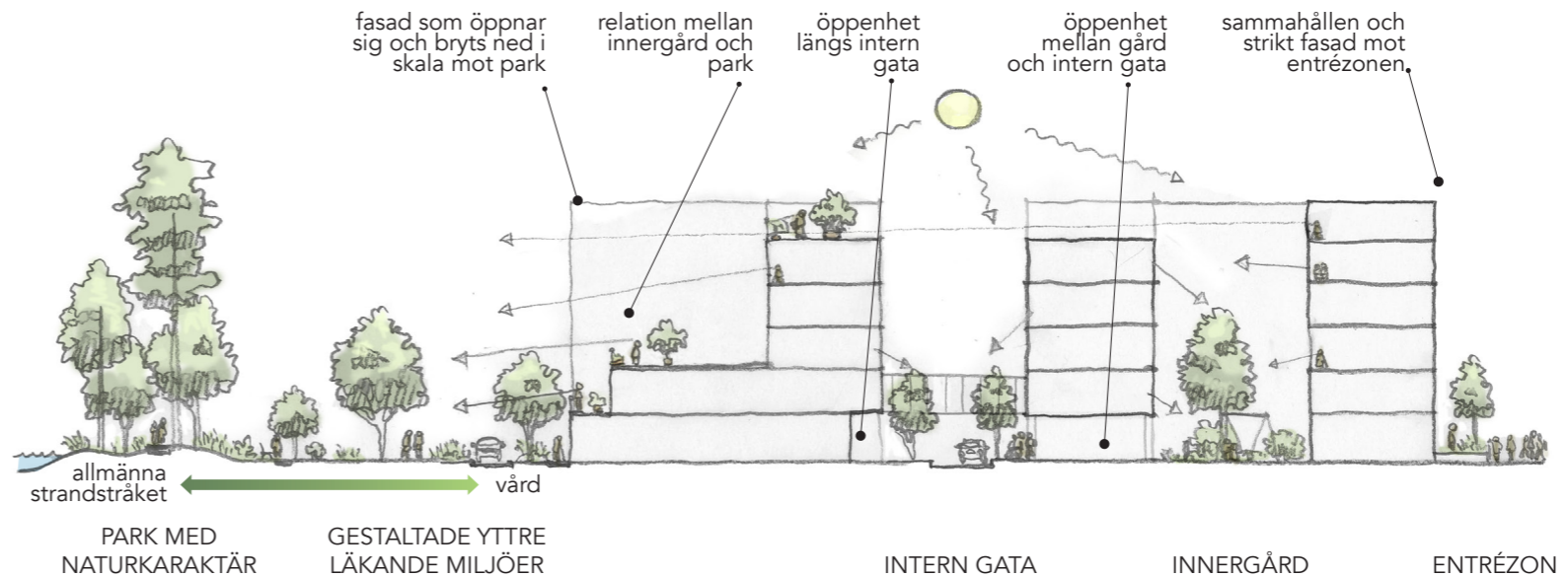
Den framskjutna huvudentrén och dess intilliggande byggnad ramar in entrésituationen och kommer närmare gångflödena. Illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

3.6 Sjukhusparken

Flygvy från sydväst.
Illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen

Bebyggelsen mot parken

Principer för relation mellan byggnad och de yttre rummen

Bebyggelsen möter sjukhusparken

Gränsen mellan sjukhusparken och vårdbebyggelsen anpassas till topografin och till naturvärden.

Evidensbaserad forskning visar att kontakt med utemiljö har läkande effekt. Historiskt har bebyggelsen på Danderyds sjukhus formats för att skapa utblickar och öppna sig mot naturen och Edsviken i väster. Byggnaderna bör även fortsättningsvis tillvarata parken genom att skapa utblickar och göra den lättillgänglig.

Visionen för parken är att den ska utvecklas som sjukhuspark med rekreativa värden. För upplevelsen från parken är det mycket positivt med byggnader som med sin form samspelar med landskapets kvaliteter och grönstrukturens värden och funktioner. Med en formmässigt mjuk gräns mellan park och sjukhus tydliggörs parken som sjukhuspark, att parken är en del av verksamheten.

Samma element som skapar relation inifrån sjukhuset mot sjukhusparken är generellt sett det som också skapar en relation tillbaka från park till sjukhus. Balkonger, terrasser, gårdar med visuell kontakt mellan park och gård, byggnadsvolymer som trappar ner i skala mot parken till, är exempel på sådana formelement. Finns grönska på innergårdar, terrasser och balkonger kan de med fördel synliggöras från parken.

Rekommendation, riktlinje:

- *Bebyggelsen mot parken bör formas så att miljön inne i sjukhuset och miljön i sjukhusparken gynnas. Formelement som uppmuntras är till exempel balkonger, terrasser, gårdar med visuell kontakt mellan park och gård, trappande byggnadsvolymer.*
- *Grönska på innergårdar terrasser och balkonger kan med fördel synliggöras från parken.*
- *Vyer mot parken från befintlig bebyggelse bör beaktas vid utformning av ny bebyggelse mot parken. Kan befintliga siktlinjer från exempelvis patientrum sparas är det positivt.*

Yttre läkande miljö

Den yttre läkandemiljön bör om det är möjligt erbjuda ett spektrum av stimulerande och stödjande miljöer med hälsofrämjande miljökvaliteter. Det kan innebära allt från passiva upplevelser av natur eller människor i avskildhet eller i samvaro, till aktiv interaktion med människor och natur.

Eftersom rörelseförmågan bland patienter kan variera är det positivt att kunna erbjuda en variation av gröna miljöer, med olika grader av stimulans, på olika avstånd från vårdbyggnaden. Förenklat passar aktiva interaktionerna bättre i miljöer längre ifrån vårdbyggnaderna och de passiva nära och generellt sätt kräver de närmre miljöerna en högre gestaltningsnivå.

Kontakt med grön miljö inifrån vårdbyggnad är till exempel sikt mot gröna miljöer genom ett fönster. I gränslandet mellan inne och ute finns möjlighet att skapa gröna miljöer i vinterträdgårdar, på balkonger, uteplatser och terrasser. I direkt anslutning till vårdbyggnad kan trädgårdar och parker finnas. På längre avstånd finns den yttre omgivningen som man oftast inte kan styra lika mycket över.

Sjukhusparkens utformning

Öppet dike i naturmark

Dagvattendamm med sociala värden, White arkitekter

Sjukhuspark

Parken har genom sjukhusets historia relaterat till sjukhusets funktion. Huvudsakliga intentionen för parken är i dagsläget att den ska utvecklas som rekreationsområde och sjukhuspark, där naturmarkens karaktär bevaras och utvecklas. Sjukhusparken ska också kunna inrymma vårdkompletterande anordningar med läkande och rekreativa syften och komplementbyggnader och tekniska anläggningar som krävs för sjukhusets robusta funktionalitet, försörjning och drift.

Det befintliga parkrummet med varierad topografi och rumsligheter, närheten till vatten samt sjukhusområdets storlek, om ca 10 hektar (jämför med Vasaparken i Stockholm om drygt 6 hektar eller Vitabergsparken i Stockholm om ca 13 hektar), utgör en mycket positiv förutsättning för att utveckla miljöer med varierade kvaliteter. Utveckling av parkens gröna miljöer bör medvetet utformas för att stödja ökad biologisk mångfald.

Även om sjukhusparken huvudsakliga syfte är rekreation för sjukhusets patienter, besökare och personal besöks också parken av allmänheten. Patienter och besökare kan behöva miljöer där stor hänsyn tas till integritet och avskildhet. I linje med principen om aktiva yttre läkande miljöer en bit ifrån vårdbyggnaderna och passiva läkande miljöer nära rekommenderas parken att utformas med en gradient från vårdmiljön till strandkanten.

Vid en utbyggnad av sjukhusverksamheten går det att anta att efterfrågan på gröna miljöer blir desto större. Den föreslagna sjukhusbebyggelsen mot parken ger flera möjligheter att utveckla läkande trädgårdar i direkt anslutning till vården. Läkande trädgårdar kan med fördel placeras i anslutning till tvärgående gator för god tillgänglighet av läkande miljöer.

Befintlig markparkering i parken är i dagsläget nödvändig för sjukhusets drift. Med parkering- och mobilitetsstrategier samt möjliga framtida parkeringsgarage kan och bör markparkeringarna successivt ersättas med grönytor integrerade i parken.

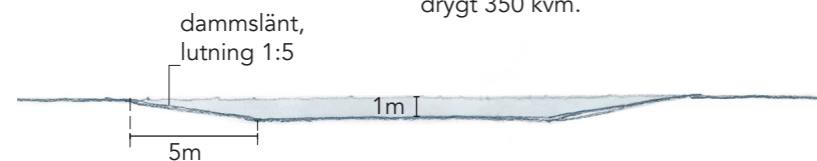
Rörelsestråk i parken

Planen säkerställer fortsatt tillgång till det befintliga rekreativa stråket som löper längs strandkanten. Genom parken föreslås också ett cykel- och gångstråk som kopplar samman det regionala cykelstråket längs med Mörbyvägen och gång- och cykelstråk vid Kevinge strand på ett trafiksäkert sätt. Cykel- och gångstråk som passerar genom parken bör i sin sträckning anpassas till topografi och naturvärden.

Park som resurs för sjukhusets robusthet vid kris

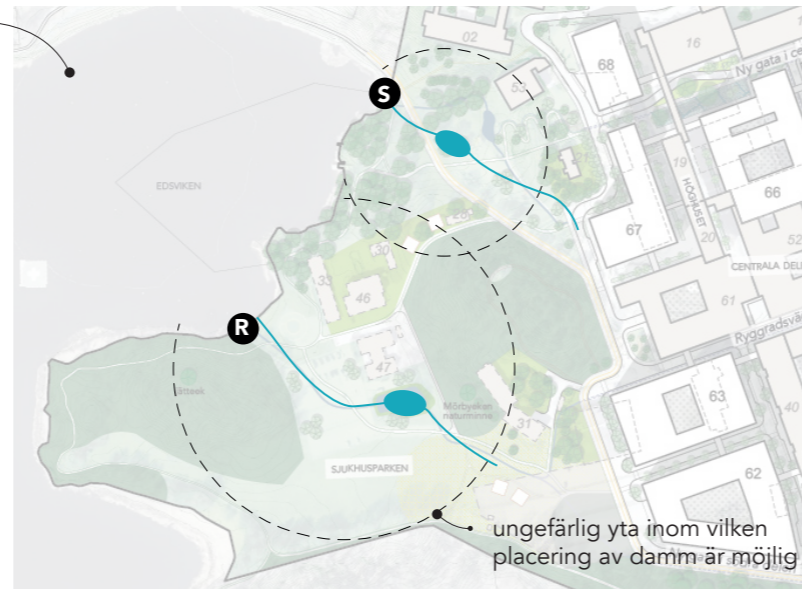
Parken ska kunna användas som extra, tillgänglig yta vid krissituation, varför delar av den, i lägen där topografin är flack, kan behöva formas som öppna, sammanhängande ytor, som till exempel kan tillåta nödlandning av helikoptrar och temporära konstruktioner. Delar av parken ska också kunna användas för möjlig utveckling av självförsörjningssystem.

För att undvika drunkningsrisker bör dammarnas kanter utformas med slänt med flackhet om minst 1:5.

Principskiss damm

För att hantera rening av dagvatten från nybyggnation enl. illustrationsplanen behövs en damm vid utlopp S om minst 181 m³ och vid utlopp R om minst 226 m³, enligt dagvattenutredningen. Dammarnas utbredning till ytan beror på dess form och djup. Förutsatt att dammarna har ett djup om 1 m, utformas med slänter i 1:5 och att dammens form är lik en cirkel innebär det att damm vid utlopp S får en storlek om drygt 300 kvm och att damm vid utlopp R får en storlek om drygt 350 kvm.

Ungefärlig minsta storlek på dammar vid utlopp R och S för att hantera rening av dagvatten från nybyggnation vid fullt utbyggt troligt scenario (illustrationsplanen), enl. dagvattenutredning.

För parkens gestaltning är den föreslagna dagvattenhanteringen med öppna dammar och diken mycket positiv, den ger ett rikare utbud av målpunkter, variation i landskapet och bidrar till ökad biologisk mångfald. Platserna kring dammarna kan fungera som rofyllda vistelsezoner.

Dammar placeras i anslutning till utlopp. Långsmal form på dammarna gynnar strömningsmönstret och den hydrauliska effektiviteten samt underlättar rensning av sediment med grävare. Dammar och dikens placering och form ska anpassas till platsens rörelsemönster och naturvärden. Servicevägar kring dammar ska utformas så att de stämmer med parkens naturliga karaktär. Närmast dammarna bör växtmaterial som trivs på fuktig mark användas.

Rekommendation, riktlinje:

- I direkt anslutning till vårdbebyggelsen rekommenderas utveckling av gröna läkande yttre miljöer.
- Utveckling av parkens gröna miljöer bör medvetet utformas så att de stödjer ökad biologisk mångfald.
- Naturmarken med bevuxna träd längs strandlinjen ska bevaras.
- Att ersätta befintlig markparkering med grönytor integrerade i parken bör eftersträvas.
- Befintligt strandstråk ska bevaras som en kontinuerlig stråk framkomlig för gång inom 50 meter från strandlinjen.
- Cykel- och gångstråk igenom parken bör anpassas till topografi och naturvärden.
- Befintliga stora öppna gräsytor som bevaras öppna rekommenderas att delvis omvandlas till ängsytor med blommande örter för den biologiska mångfaldens skull.
- Vid utformning och placering av dammar bör hänsyn tas till reningseffektivitet, underhåll, ev. föroreningar i marken, platsens rörelsemönster samt naturvärden. Dagvattendammars gestaltning bör utföras med syfte att tillskapa rekreativa värden.
- Servicevägar bör utföras så att de stämmer överens med parkens naturliga karaktär.
- Slänter vid damm ska utformas i 1:5 eller flackare för att undvika drunkningsolyckor.

Byggnader i parken

Befintlig bebyggelse i parken är generellt sett lägre än övriga sjukhusets byggnader, glest placerade som solitärer i parkmiljön. Principen tas vidare och bekräftas i detaljplanen.

Detaljplanen medger en begränsad utnyttjandegrad om 3.5% av parken som ett sätt att säkerställa att parken inte blir för exploaterad. Bebyggelsen ska vara småskalig varför detaljplanen begränsar bebyggelsen till ett maximalt fotavtryck per byggnad om 600 kvadratmeter och byggnadshöjd om 7 meter.

Byggnaderna ska anpassas efter platsens särpräglade karaktär och kan antingen förstärka den eller dölja sig i den, omgärdad av grönska. Stor hänsyn ska tas till naturvärden, exempelvis ska vuxna träd bevaras i största möjliga mån, hänsyn ska tas till bevarade trädets rötter, biotopsamband ska beaktas, utformning ska ske med tanke på förändrade förutsättningar för växters och djurs livsmiljöer, som solljus och skugga. Placering av byggnader ska heller inte störa naturliga rörelsestråk och betydelsefulla siktlinjer.

Utformningen av byggnader och anläggningar uppmuntras stödja parkens funktion som rekreativ plats, till exempel igenom material som stämmer med parkens karaktär och färgsättning som anpassas till landskapets färgpalett.

Rekommendation, riktlinje:

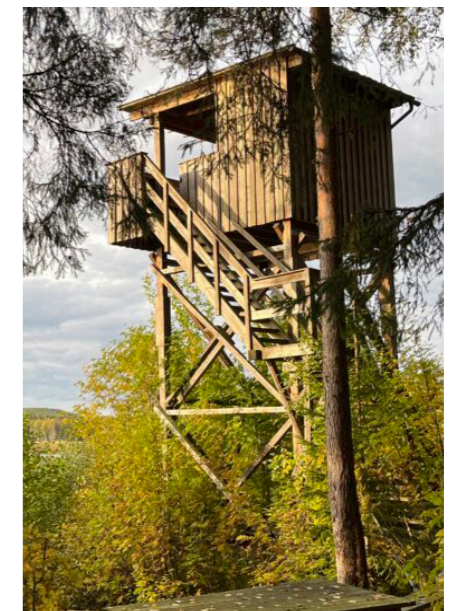
- *Ny bebyggelses placering ska ta stor hänsyn till befintliga naturvärden och biotopsamband.*
- *Byggnader och anläggningar i sjukhusparken bör anpassas till platsens parkkaraktär. Material ska väljas med välavvägd koppling till park och färgsättning ska anpassas till landskapets färgpalett.*
- *Utformning av byggnader och anläggningar uppmuntras stödja parkens funktion som rekreativ plats.*
- *Byggnader i sjukhusparken bör placeras så att naturliga rörelsestråk understöds och så att sikten längs de tvärgående gatorna inte störs.*

*Teknikbyggnad anpassad till landskapet.
Stockholm Urban Design.*

*Byggnad med vårdstödande innehåll kan med sin yttre form bidra till parkens rekreativa funktion.
Trollskogens naturrum, Marge arkitekter.*

Byggnader kan bidra till parkens rekreativa funktion. Fågeltorn, Sunne.

Strategier för placering av byggnader i parken

Vid ny komplementbyggnad längs skogsbrynet adderas med fördel nya planteringar så att byggnaden inkorporeras med skogspartiet.

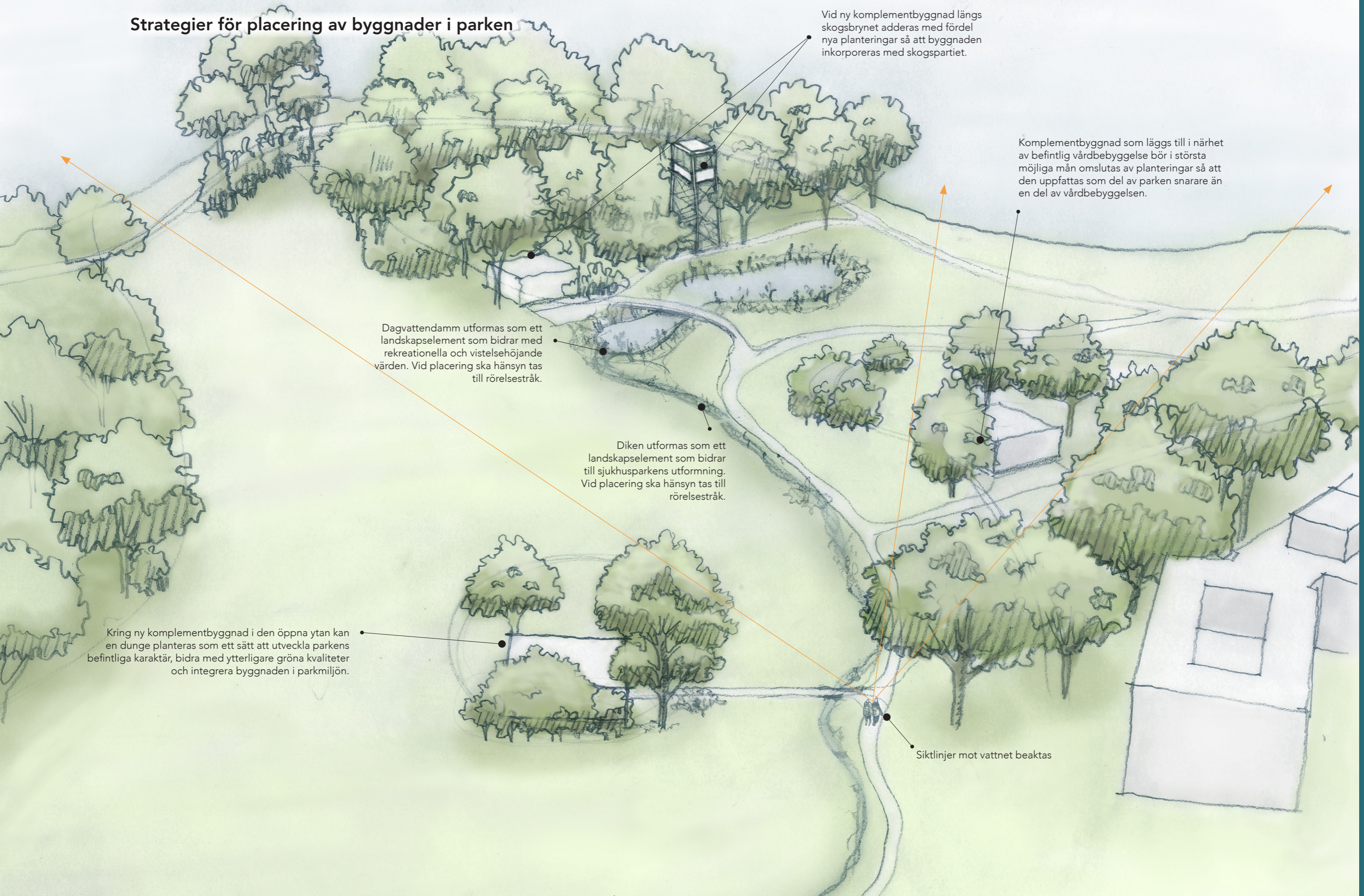
Komplementbyggnad som läggs till i närhet av befintlig vårdbebyggelse bör i största möjliga mån omslutas av planteringar så att den uppfattas som del av parken snarare än en del av vårdbebyggelsen.

Dagvattendamm utformas som ett landskapselement som bidrar med rekreationella och vistelsehöjande värden. Vid placering ska hänsyn tas till rörelsestråk.

Diken utformas som ett landskapselement som bidrar till sjukhusparkens utformning. Vid placering ska hänsyn tas till rörelsestråk.

Kring ny komplementbyggnad i den öppna ytan kan en dunge planteras som ett sätt att utveckla parkens befintliga karaktär, bidra med ytterligare gröna kvaliteter och integrera byggnaden i parkmiljön.

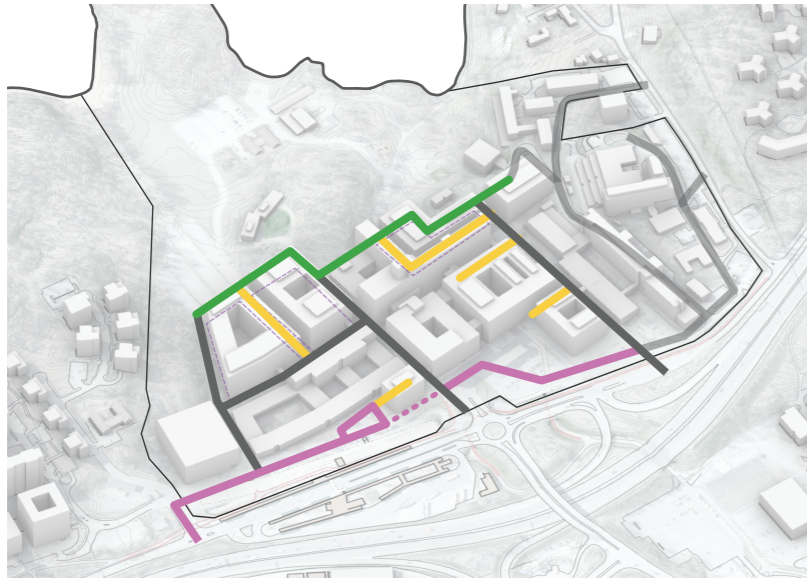
Siktlinjer mot vattnet beaktas

3.7 Sjukhusgatorna

Vy mot väster, tvärgående genombrott och sjukhuspark.
Fotomontage och illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

- Gata mot park**
- Intern gata**
- Gångfartsgata**
- Gata i entrézon**

Flexibla lägen för framtida gator

Det är viktigt att utemiljön formas för att underlätta ankomsten och rörelsemönstren inom området. Det är väsentligt att gatorna utformas tillgängliga, inkluderande, trygga och överblickbara.

Plankartan förhåller sig till och bekräftar de tvärgående befintliga gatorna Ryggradsvägen och Bäckenvägen. I entrézonerna finns i dagsläget Entrévägen och eftersom bebyggelsemöjligheterna i plankartan är begränsade där bekräftas även Entrévägen som koppling, men inte i specifik sträckning. Övriga, möjliga gators lägen är inte specificerade i plankartan, vilket tillåter flexibilitet av deras lägen i ett senare skede när behoven och förutsättningarna är kända.

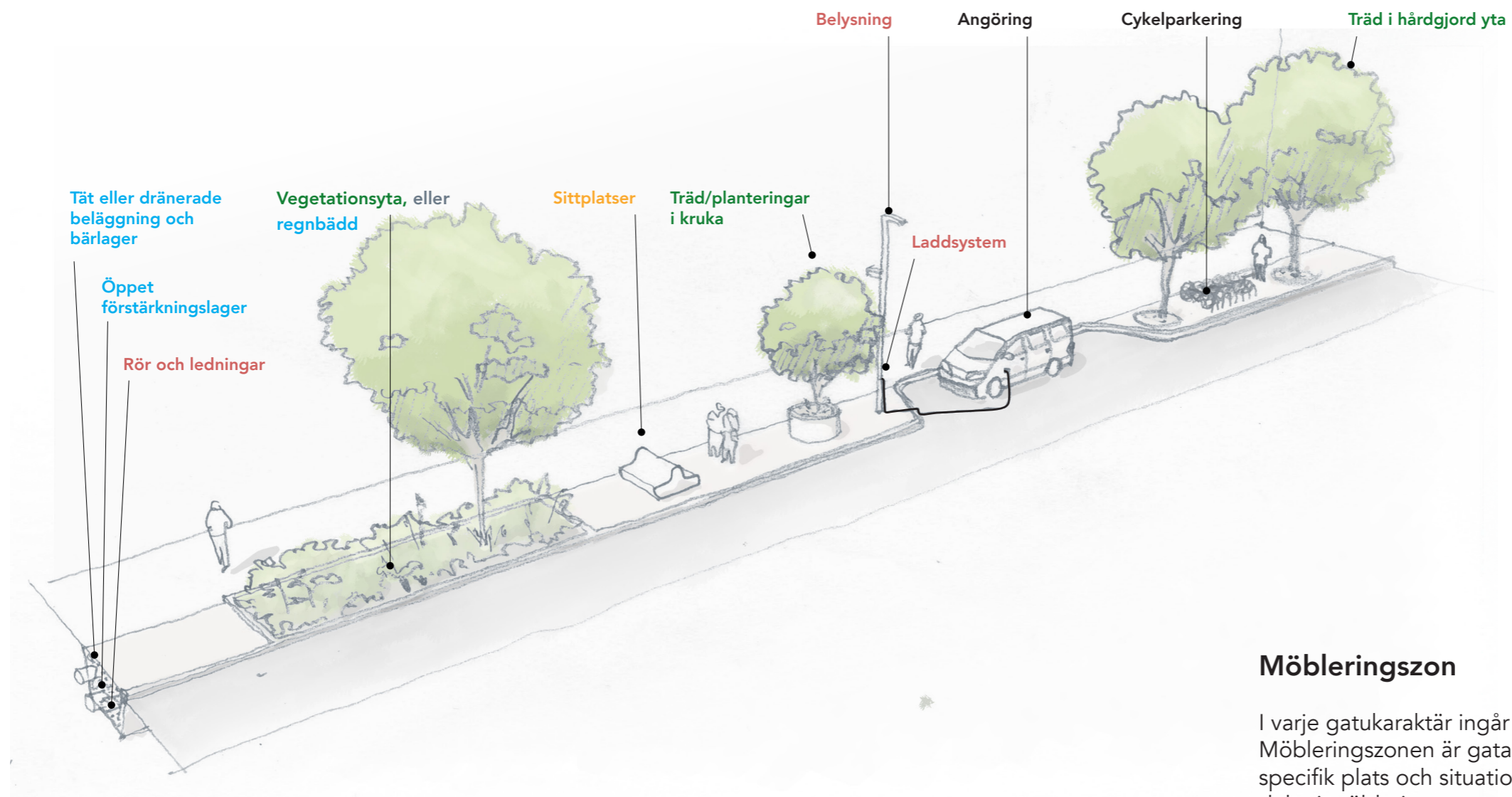
Gator ska, så långt det är möjligt, mötas i samma plan för att skapa trygga miljöer.

Gatukaraktärer

I sjukhusområdet finns gator med olika syften, flöden och omgivning. Gatorna föreslås utvecklas med olika karaktärer som bidrar till en funktionell och välordnad miljö: gata mot park, intern gata, gångfartsgata och gata i entrézon.

Sol- och dagsljus på gator

För gatukaraktärerna finns inga definierade mått. I kombination med bebyggelsevolymernas utformning ska gator måttsättas med hänsyn till sol- och dagsljusbehovet för gatan och för de inre miljöerna i vårdbebyggelsen. Det kan till exempel vara genom anpassningar i byggnadshöjd, gatubredd, storlek på innergårdar eller med lokal breddning av gata (platsbildning).

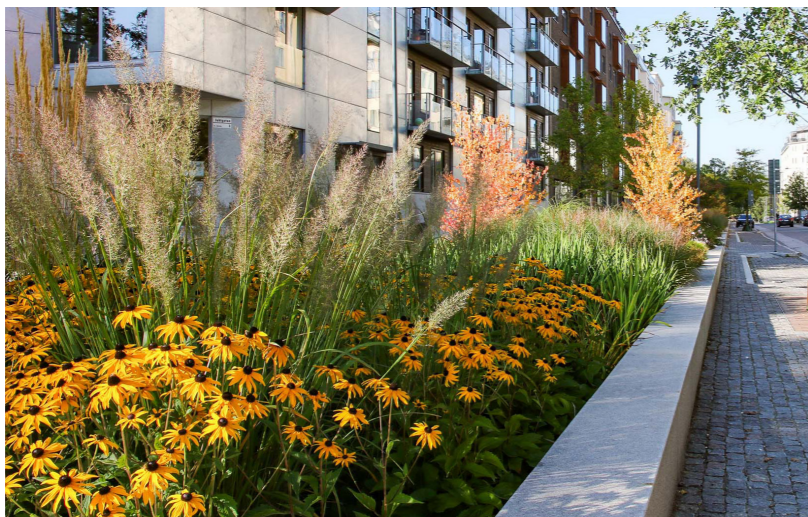

Exempel på element som kan ingå i möbleringszonen

1. Mobilitetsfunktioner
2. Sittplatser/väntytter
3. Grönska
4. Dagvattenhantering
5. Tekniska system

Möbleringszon

I varje gatukaraktär ingår en möbleringszon. Möbleringszonen är gatans yta för anpassning till specifik plats och situation. Olika sammansättning av delar i möbleringszonen uppfyller olika funktioner och anpassas efter behov. Här kan plats göras för angöring och cykelparkering vid entrésituationer. Här kan kvalitativa vistelsemiljöer tillskapas och tekniska funktioner läggas. Här finns plats för vegetation och grönska.

Nedsänkt grönremsa i gata, Norra Djurgårdsstaden, Foto: AJ Landskap

Multifunktionell möbleringszon med angoringsplats, sittplats och grönska. Nedsänkta grönytan med regelbundet planterade träd är en del av dagvattensystem och samtidigt välgörande för gatans mikroklimat. Allen street rainingarden

Gatornas roll i hanteringen av klimatförändringar

Som en betydelsefull del i ett större system för hantering av dagvatten och skyfall föreslås att gator, där det är möjligt, förses med minst en längsgående, nedsänkt grönremsa. Grönremorna bidrar till fördröjning och rening av dagvattnet.

Lösningen ligger i linje med gestaltningsintentionerna för gatan som gator med grönska. I så hög grad som möjligt bör vegetation med träd ingå i gatans utformning. Grönska i gaturummet skapar trivsamt miljö, motiv för utblickar från sjukhuset samt ökar förutsättningen för goda mikroklimat.

Utöver ökad översvämningsrisk innebär klimatförändringarna ökad risk för långvariga värmeböljor. För att motverka risker förknippade med värmeböljor är vegetation i gator inom det tät byggda sjukhusbebyggelseområdet en effektiv metod för att skapa skugga och sänka komforttemperaturen i miljön där människor rör sig.

Rekommendation, riktlinje:

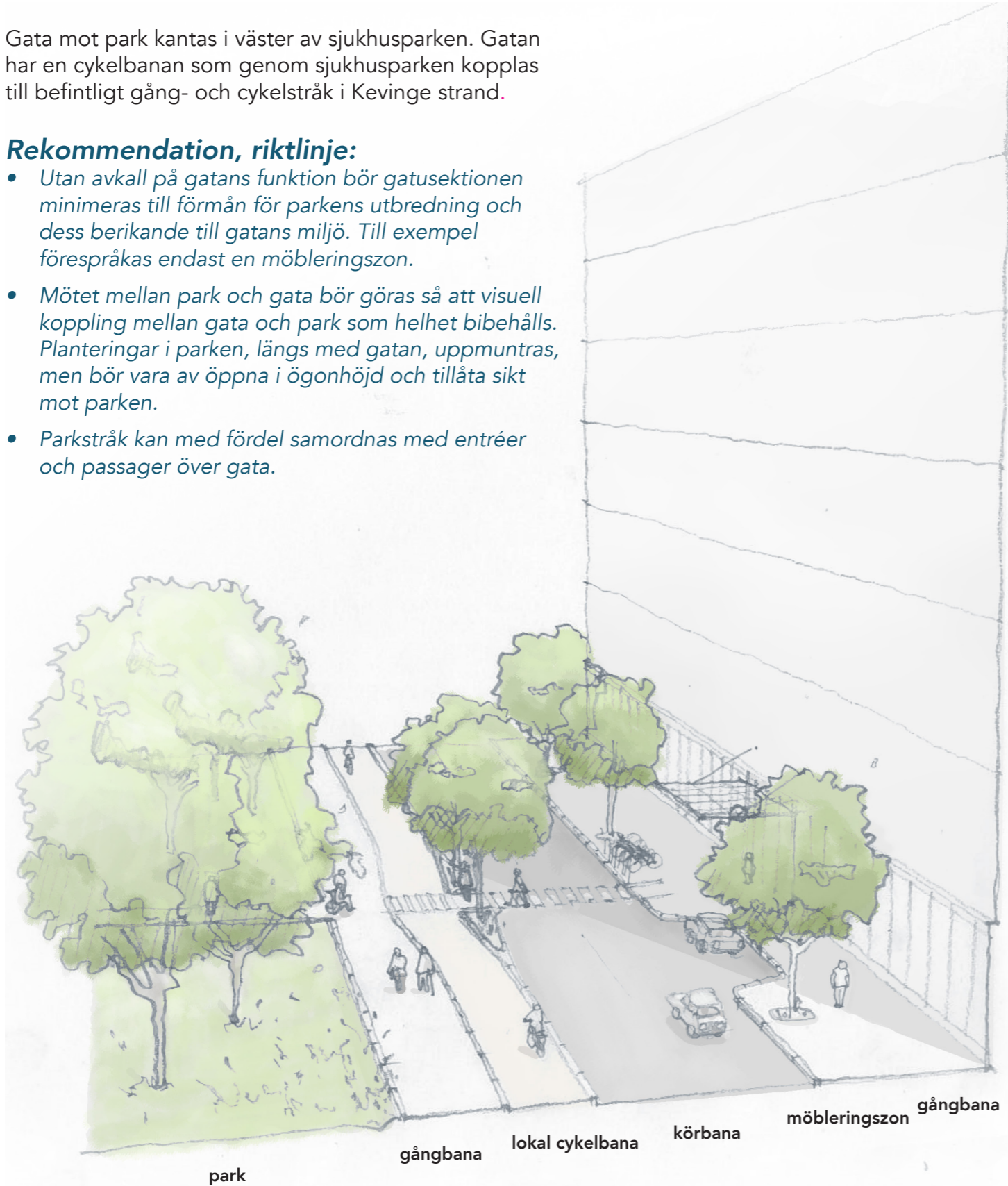
- Gator ska, så långt det är möjligt, mötas i samma plan för att skapa trygga miljöer.
- Gatans utformning bör stödja orienterbarheten och anpassas så att fria siktlinjer mellan viktiga punkter bibehålls. I varje gata ska det finnas gott om utrymme för gångytor.
- I varje gata bör det ingå en möbleringszon, vars bredd och innehåll anpassas till sjukhusets behov.
- Gatorna bör utformas som en del av ett större system för dagvattenhantering.
- Grönska med träd bör i så hög grad som möjligt ingå i gatans utformning. Vegetation bidrar till trivsammare miljö, bättre mikroklimat och utblickar mot grönska inifrån vårdbyggnaderna.
- I kombination med bebyggelsevolymernas utformning ska gator mättsättas med hänsyn till sol- och dagsljusbehovet för gatan och för de inre miljöerna i vårdbebyggelsen. Det kan till exempel vara genom anpassningar i byggnadshöjd, gatubredd, storlek på innergårdar eller med lokal breddning av gata (platsbildning).

Gata mot park

Gata mot park kantas i väster av sjukhusparken. Gatan har en cykelbanan som genom sjukhusparken kopplas till befintligt gång- och cykelstråk i Kevinge strand.

Rekommendation, riktlinje:

- Utan avkall på gatans funktion bör gatusektionen minimeras till förmån för parkens utbredning och dess berikande till gatans miljö. Till exempel förespråkas endast en möbleringszon.
- Mötet mellan park och gata bör göras så att visuell koppling mellan gata och park som helhet bibehålls. Planteringar i parken, längs med gatan, uppmuntras, men bör vara av öppna i ögonhöjd och tillåta sikt mot parken.
- Parkstråk kan med fördel samordnas med entréer och passager över gata.

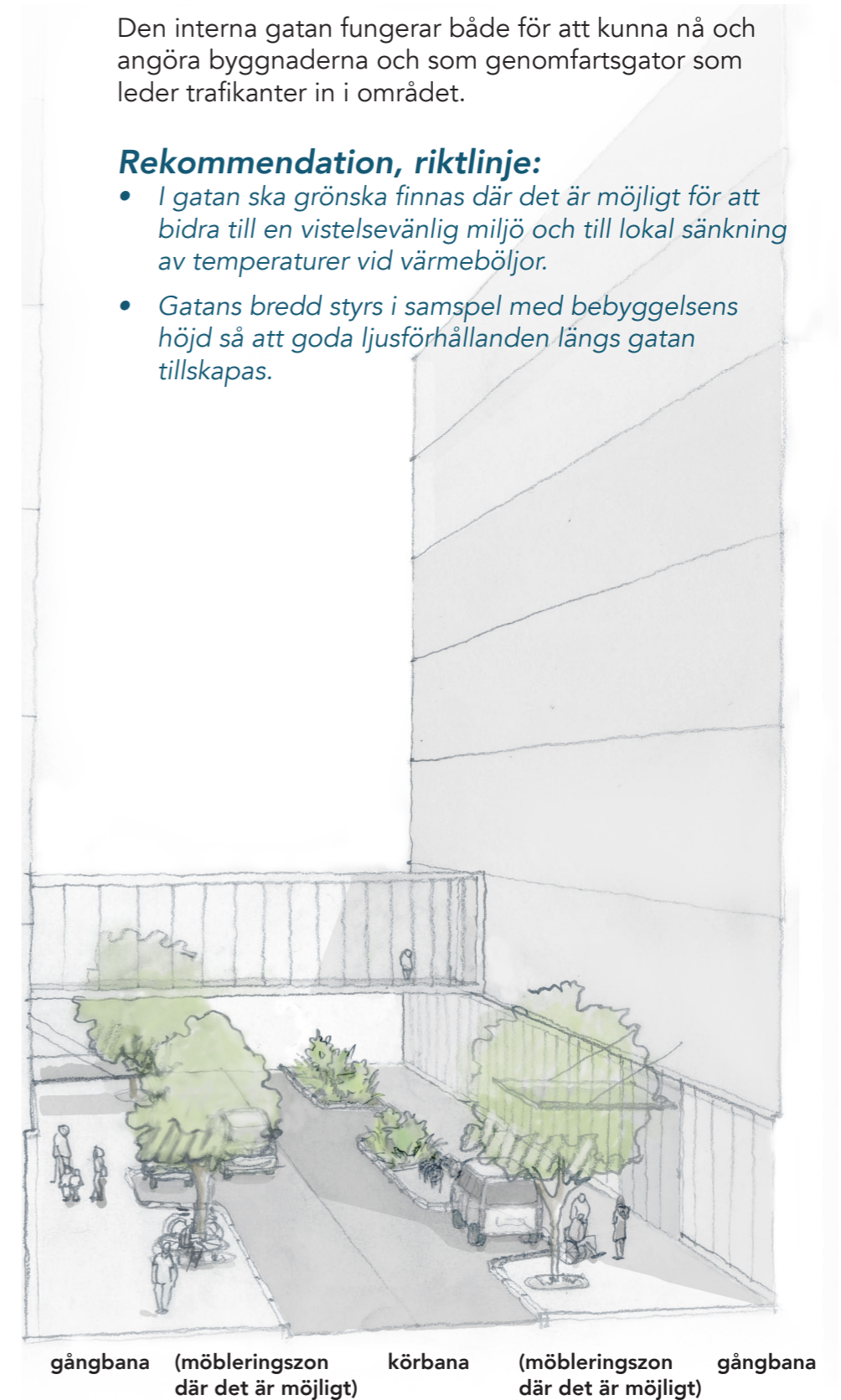

Intern gata

Den interna gatan fungerar både för att kunna nå och angöra byggnaderna och som genomfartsgator som leder trafikanter in i området.

Rekommendation, riktlinje:

- I gatan ska grönska finnas där det är möjligt för att bidra till en vistelsevänlig miljö och till lokal sänkning av temperaturer vid värmeböljor.
- Gatans bredd styrs i samspel med bebyggelsens höjd så att goda ljusförhållanden längs gatan tillskapas.

Gångfartsgata

Gångfartsgata föreslås för gator med låg täthet av entréer och genomfartstrafik.

Rekommendation, riktlinje:

- Gångfartsgata ska delas upp, utan nivåskillnader, i minst tre zoner: en delad yta, en möbleringszon och en fredad gångyta för gångtrafikanternas säkerhet.
- Gatans gestaltning ska tydligt signalera att hastigheter och rörelsemönster ska ske på de gåendes villkor.
- Möbleringszonen kan breddas och minskas inom gatan efter funktion och behov och kan med fördel användas för att tillskapa mindre platsbildningar.

Gata i entrézon

Gatan i entrézonen har som huvudsaklig uppgift att leda patienter, besökare och personal till en stor andel av sjukhuset entréer och angöringsytor. I söder finns i dagsläget förgårdsmark, i form av gräsytor och viss plantering, närmast vårdbebyggelsen. Gröna ytor i entrézonen är positivt både för mikroklimatet och för dagvattenhanteringen. Befintliga gröna ytor kan med fördel sparas och utvecklas ur vistelseperspektiv.

Gatans östra sida, mot Mörbygårdsvägen, kommer primärt innehålla funktioner som hör till entrézonen och kommer därför variera efter behov.

Rekommendation, riktlinje:

- Närmast fasaden bör befintlig förgårdsmark bevaras och utvecklas som grön vistelseplats och systemet för dagvattenhantering och klimatanpassning.

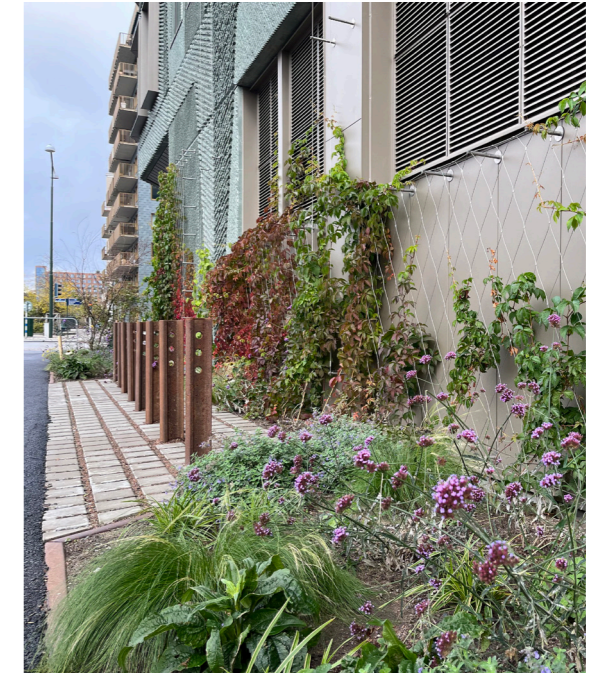

Delad yta med utvidgad möbleringszon som skapar platsbildning. Förbindelsgång med nätt uttryck. Nya Karolinska sjukhuset, Tengbom, foto Feliz Gerlach

Multifunktionell möbleringszon med cykelparkering, angöringsyta, grönska med dagvattenhantering, Melbourne

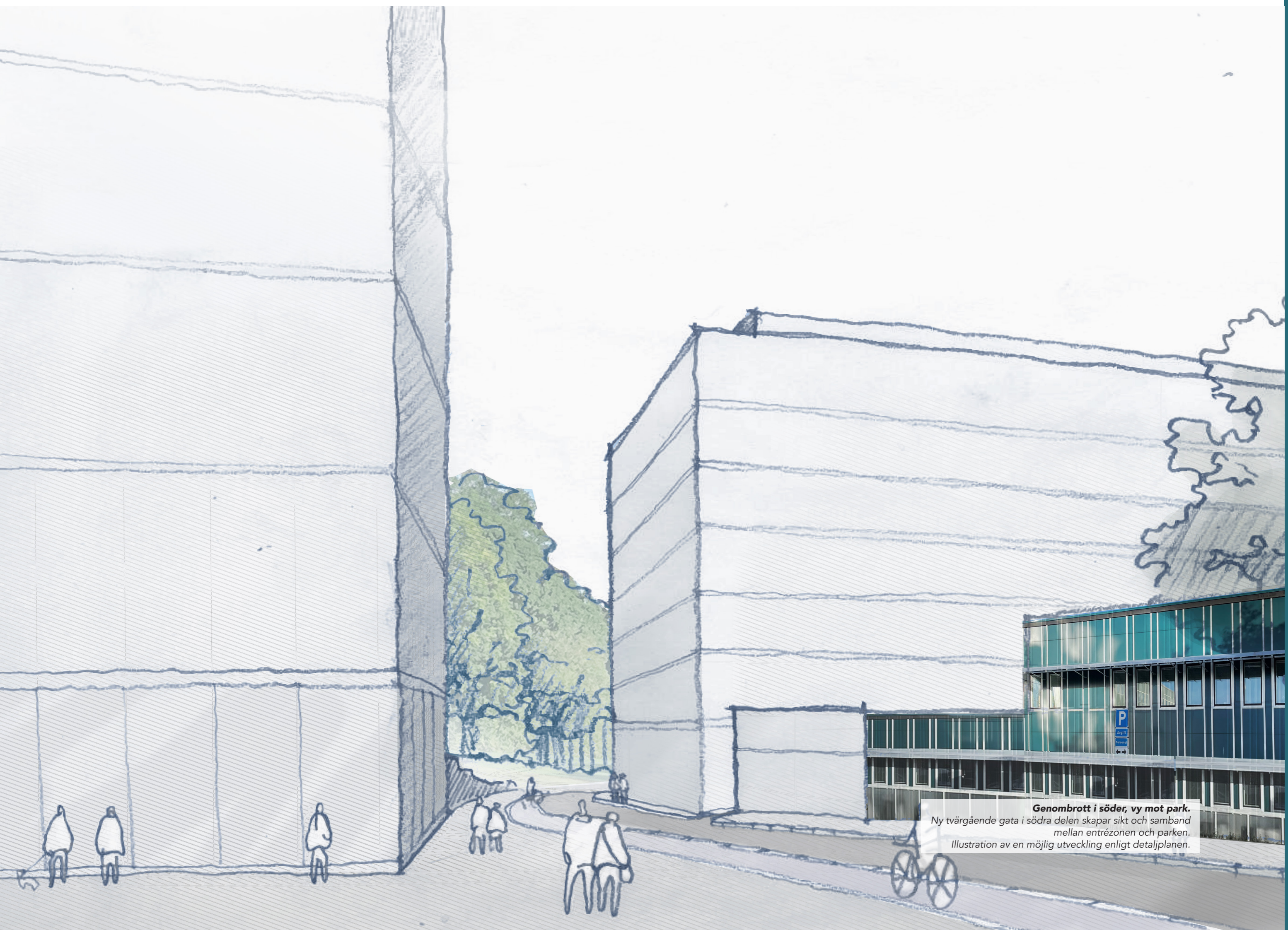
Förgårdsmark med planteringar och cykelparkering, foto & Rundquist

Gångfartsgata med delade ytor, fredat utrymme för gångtrafikanter vid sida av möbleringszon, Klara västra kyrkogata, Foto Handbok Gata Stockholm, Stockholms stad

Park bidrar till gatans gröna miljö, Kungsholm strandstig, foto Stockholm stad

Genombrott i söder, vy mot park.

Ny tvärgående gata i södra delen skapar sikt och samband mellan entrézonen och parken.

Illustration av en möjlig utveckling enligt detaljplanen.

Referensdokument

- *Översiktsplan för Danderyds kommun* (Danderyds kommun, 2022-05-11)
- *Planprogram för Danderyds sjukhus* (Danderyds kommun, 2024-01-29)
- *Fastighetsutvecklingsplan Danderyds sjukhus 2021* (Locum, 2021)
- *Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUF5 2050* (Region Stockholm 2018-10-18)
- *Kulturmiljöprogram för Danderyd - Kulturmiljöhandboken* (Danderyds kommun, 2003, reviderad 2024)

- *Dagvattenutredning* (Tyréns, 2026-03-10)
- *Översvämningsutredning* (Tyréns, 2026-03-09)
- *Antikvarisk konsekvensbeskrivning* (Tyréns, 2025-03-17)

- *Den robusta sjukhusbyggnaden - En vägledning för driftsäkra sjukhusbyggnader* (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2021)
- *Framtidens vårdbyggnader* (Sveriges kommuner och landsting, 2017)
- *Konceptprogram - Sjukhusentréer Stockholms läns landsting - Ljust och fräscht, helt och rent* (Locum AB, 2013)
- *Evidensbaserad design av utemiljön i vårdsammanhang* (Bengtsson, A, et al, 2018) Källa: https://pub.epsilon.slu.se/15686/11/bengtsson_a_et_al_181008.pdf

Gestaltungs-PM Detaljplan Danderyds sjukhus

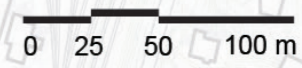
Granskningshandling 2026-03-18

Diarierummer: MSN 2023/138

Illustrationsplan

- PLANOMRÅDESGRÄNS
- BEF. PENDEL CYKELSTRÅK
- NYTT LOKALT CYKELSTRÅK
- BEF. BEBYGGELSE
- BEF. BEBYGGELSE SOM KAN UTVECKLAS MED ANNAT INNEHÅLL OCH INTEGRERAS I GRÖNOMRÅDET
- BEF. BEBYGGELSE SOM PÅ SIKT FÖRESLÅS RIVAS
- NY PARKBYGGNAD
- NY BEBYGGELSE
- NATURMARK MED ÖPPEN KARAKTÄR
- ÄNGSMARK/PLANTERINGAR
- TRÄDBEVUXEN NATURMARK
- YTTRE LÄKANDE MILJÖER
- YTOR FÖR HANTERING AV DAGVATTEN OCH SKYFALL
- INNERGÅRD

 DANDERYDS
KOMMUN